

relo recepti audiri vlt̄ in fine
 potuerūt. **S**ūq̄ et ip̄e b̄t̄s sener
 uocante se deo ī pace in idip̄m
 velud obdormies sp̄m emissi
 emisisset: tanta serenitate et
 gr̄a subito **refat** refulsit: tāq̄
 mirabili quadā imitacōe facies
 ei⁹ gl̄osificata apparuit: ut de
 uocōne oīm attestante beatorū
 sp̄itū p̄uiciā. atz ip̄ius dei nr̄i
 respectū serenissimū ibidē ad
 esse nullomō dubitacōem. **N**ūq̄
 enī ī aliquo moriente ul' mor
 tuo: tale tr̄istitiam vultū clai
 tate asperim⁹. **Q**ua pp̄t vniūsi
 gr̄as agentes deo: cōmēdatō
 nis crequias ⁊ officū tanto
 alacris p̄soluim⁹: quāto de ip̄
 sius gl̄osificacōne p̄ tam mi
 rabile signū certiores esse
 uerim⁹. **Explicit distinctio .iij.**
Incipit distinctio q̄rtā. De ste
memorie alquirino monacho
quē dñs ih̄us xp̄us moriente
visitauit. Caplm̄ p̄mū

Hic ī renobio
 clac̄uallis mo
 nach⁹ quidā
 p̄fessioi sue
 mox integra
 te cōcordans.
 alquirin⁹ noīe:
 vir religios⁹ atq̄ sp̄italis: so
 lūius ī vultu. hūilis ī vestitu:

⁊ dur⁹ admodū castigatōe corp̄is
 sui. Ita nāq̄ c̄tūc̄is⁹ ac temp̄as
 eāt ī hys q̄ ad usū corp̄is p̄tine
 videbant: ut oī voluptate et
 vānitate depulsa ip̄is necessa
 rijs etiā p̄cissie uter̄: licz oīta
 sio c̄tum lūm̄te credendi se ei
 frequent̄ īgerēt. **E**rat enī p̄tū
 ī arte medicinē: ⁊ quāuis mag
 nates et nobiles ēre opam ei⁹
 īcessant̄ expetēt: et iuitū et
 remittentē p̄ diuisa loca distherēt:
 ip̄e tū sup egenos ⁊ p̄ paupes
 ītelligens magis oīmōdā eorū
 curacōm sollicitudinē īpende
 bat. **P**er modo ip̄orū egritu
 dines lūoxesp̄ curabat: sed et
 languentiū putridas carnes
 et fame defluencia mēbra ita
 dignant̄ ita diligent̄ p̄p̄s ma
 nib⁹ cōtrectabat: ut xp̄i vul
 nera fouē putāet. **E**t uē sic
 eāt. **T**otū enī p̄ xp̄o faciebat:
 et totū sibi xp̄i īputabat: qui
 n̄tē opa sectantib⁹ ī fine dictu
 rus ē. **I**nfirmis siū visitatis me.
Vnde ⁊ ip̄e dñs famulū suū
 sc̄ctis ⁊ solac̄ib⁹ sepius visita
 bat: ⁊ ad op⁹ nr̄sterij hui⁹
 mirabilē īcitabat. **Q**uadā igr̄
 vice vidit hui⁹ moī visionē: in
 clac̄ualle. **I**n p̄m̄is audiuit
 q̄i quēdā p̄cursoe celeste: ⁊

p̄sonaia voce clamante et dicente.
Ecce xp̄us venit: surgite et occurrite
 obviam saluatori. Cūq; omnes
 certatim ad videndum dñm p̄pera-
 rent: tūc et ip̄e cucurrit et stetit
 ostio clausi: p̄ qd̄ ventis eē
 sperabat. Itaq; ingrediente dño
 accessit et adoravit eū: flagitās
 ut acciperet b̄ndictionē et misericordiam
 a deo salutari suo. **Q**uia p̄cepta:
 cepit eū attentius ituei: et unio
 pietatis affrū opacibat illi. **S**i-
 quidē appaēbat veluti doles atq;
 ising: cōfixa clavis et lancea p̄-
 forata: ac si eadē hora de cruce
 deposita eēt: ita ut sanguis vber-
 tim de plagis recentibus emanaret.
Porro ip̄e dñs linteolos mūdōs
 quasi cocpalia tenēs: eisdē vol-
 neib; ip̄imebat: et cōuore dextro
 i fr̄a eos p̄iciebat. **Q**uos fr̄ ille
 cū sūma veneratione recolligens:
 ac multa deuotōe deosculans:
 q̄i redemptōne aīe sue i s̄m̄i
 suo repositos q̄ seruabat. **H**is
 et huiusmōi reuelatōib; frequētia
 dño recūto: nō cessauit usq; i fine
 opai bonū ad omnes: marie at̄ ad
 p̄gnos et paupes egrotantes.
Quia nō rigida i penitētia ser-
 uanda: quāq; districto castigatōe
 corpis sui fuit: ex hoc satis ap-
 paret qd̄ cū idigentib; cūctis

cū feruore caritatis curatōnis
 opam i pendēt: se solū ab huius-
 modi cura erapebat. **H**is eū
 valitudinai; eēt ac debil' corpē:
 nūq; tū acquieuit carnalē sibi-
 met i pendē' medicinā: sed to-
 tū se deo cōmittebat: quū ip̄i
 cura ē de nob'. **S**criebat m̄m̄
 v̄tutes aīe i corpis i s̄m̄itate p̄-
 fici: nec posse monachū spita-
 les q̄solatōnes a deo recipere. q̄
 ita cōsolatōculas carnis sue
 tenere sollicitus. gustatē et vidē
 negligit quū suauis ē dñs. **C**ur-
 su itaq; uite sue laudabil' pacto:
 cū iā t̄p̄c i s̄tuet quo p̄ labo-
 rib; et fr̄e pietatis opib; etiā
 tuercedē acciperet: i s̄m̄itate co-
 repty. ad eterna puenit. **C**ūq;
 venēabil' abbas pontia. cuius
 sup̄ mēm̄m̄ ad eū gr̄a visita-
 tōis venisset: q̄siuit ab eo quid
 ager: ul' quō se haberet. **I**lle uō
 i s̄tuit. **B**ene b̄m̄e p̄r: bene
 dño agit' meū: q̄ vadēs va-
 do ad dñm meū. **Q**uid ergo
 iquit cocpale molestia egre
 nō toleras: et tuētis agustas
 nō formidas. **E**go iquit oīa
 tranquilla oīa leta q̄sidō:
 quia iā puenit sū a dño i
 b̄ndictōib; dulcedis: q̄ oēm
 tūcti merore a corde. et
 oēm pene dolore a corpē

Quarta

tulit. **R**idens itaq; abbas: dicit
 ei. **O**bscuro te dulce mi fr: ut
 pp̄ deū dicas nobis ad edifi-
 cationē nr̄am. si tibi diuinitus
 aliqd̄ ē reuelatū. **T**ūc aut illi.
 modo anq; huc t̄issetis ap-
 paruit in liḡ m̄scō & idigno
 dñs ih̄s xp̄s: qui pp̄icio ac
 sereno vultu me ituens: ac
 signa b̄fissime passiois sue
 ostendēs: ait. **E**re p̄c̄ta tua
 deleta sūt: a facie mea veni
 ergo serua & vide ac deo stu-
 lac' vulnea mea q̄ t̄m̄ dilexisti:
 et totiens cōfouisti. **T**ali ergo
 p̄missione firmat⁹: iā meū
 nō timeo: q̄ reposita ē her-
 pes mea t̄ sinu meo. **E**t scitote
 quia prima nocte an̄ vigilia
 b̄ti martini migrat⁹ sūt dū
 opus dei celebrabit̄ t̄ ecclia dei:
 & tali hora. **D**efunct⁹ ē ergo eadē
 nocte & eodē tpe quo p̄dicat̄:
 iamq; ut uē ofidim⁹ requiescat
 a laboib⁹ suis: et t̄q; colūba
 sup̄ m̄ue dealbata indifiat̄ t̄
 fixamib⁹ petre. id est sac̄tissia
 xp̄i dñi vulnea opletendo ado-
 rat: q̄ ē sup̄ oīa b̄ndict⁹ ī gl̄a.
 Amen. **D**e fr̄e quodā mirabile
 gr̄am op̄uictiois habente q̄
 dñs magnifice cōsolatus ē.
Luplin s̄din. . . . .

Habebat quidā de eodē monas-
 teio. dñs. p̄ p̄c̄tis suis quib⁹
 deū nimis offendeat pauidus et
 aueris tota die cōtristat⁹ iuḡ
 det̄: fletib⁹ & lamentis sine t̄pone
 recusabat: sc̄s̄ min⁹ ofessione
 oris absq; cōfiteō cordis ad p̄mere
 dā veniā nimis sufficiente corā
 deo iudicai. **C**ūq; volūne timois
 dei i quo sc̄pte sūt lamētationes
 & ve salubri amaitudine ventre
 ofite ei⁹ aliquadū amaitasset:
 dina tandē aspirante gr̄a m̄bea-
 na caritatis dei i qua sc̄ptū est
 carne: facta ē i deuote cordis ei⁹
 t̄q; mel dulcis. **L**epit nāq; iā p̄-
 nicias quasda laboꝝ suoz p̄gus-
 tūe & exp̄iuento diste: qm̄ sac-
 ficū sp̄us cōtriti & cordis h̄uilia-
 ti: de⁹ nō dēspicit. **N**ā cū i tāta
 amaitudie q̄ p̄dicim⁹ cōtinie
 vsaret̄: nocte quadā vidit i vi-
 sione dñm ih̄m xp̄m t̄q; sac̄do-
 talib⁹ ornamenti idutū: nissa
 celebrante. **Q**uocies uō iux̄ r̄itū
 sac̄fici se ad pplm̄ cōitebat: tol-
 lens i māib⁹ suis calice de altari:
 cūctis q̄ aderant videndū offe-
 bat. **P**orro i ip̄o calice nichil
 aliud erat: nisi tantūmoda la-
 crime q̄b⁹ b̄ti maria magda-
 lene pedes ei⁹ i domo symonis
 lepsi flendo & penitendo rigauēat.

Luq̄ pduto fr̄ secus pedes dñi
positū ista videt: p̄cūctatq̄ ē cū
dicens. **O**bscuro dñe: ut qd̄ ostēdis
uobis calicē istū cū lacrimis q̄ in
eo sūt? **U**t videant iquid̄ sciat
vniūsi q̄itū in placet contritio
cordis & p̄m̄e luctus: q̄ ad exēplū
penitēciū cū diu seruari lacri-
mas huius penitētis: ad pedes
meos flentis & penitētis. **Q**uāto
igit̄ diuine maiestati accepta-
biliores eē lacrimas didicāt: tanto
magis iūctabat̄ et iūctabat̄ t̄pō
sp̄us ei⁹? ita ut legendo psallen-
do meditando nichil aliud q̄ret
nichil aliud iūctat̄: nisi ut men-
tem ad lamenta formaret: & apūc-
tōis grām i se exerceret? scies qm̄
regniū celōrum vniū patiē: & violenti-
talib⁹ armis diripiūt illud addidit
at̄ dñs adhuc osolai fuiū suū: qui
malōe suōe penitēdiē iūctat̄
discipline ḡtinue materabat̄. **V**idit
nāq̄ i visu noctis se q̄ i lacu pro-
fundissio fluctuantē ac p̄clitā-
tem. **L**uq̄ iā euadendi spes nulla
eēt: subito affuit adiutor t̄ oportu-
nitatib⁹ dñs ih̄sus x̄p̄s: nudis pe-
dib⁹ ambulās sup̄ aquas. **Q**ui
cū ad eū venisset: extractū de aq̄a
dignant̄ leuauit miserū i sinū
sui: ac posuit i p̄rato iocūdissia
viditate ameno. **C**onsiderās fr̄

ille tante dignitōis grām p̄didit
ad pedes dñi ih̄sus: et p̄ imensi-
tate letitiae gestiens aīo. repit̄
iūctabili pietatis desiderio sibi
astinge ac de osculari pia vesti-
gia saluatoris. **L**uq̄ euigilasset
sagaci discussione exaruiāq̄
lacū i quo submissa fuerat. pro-
fundū vicioz: sinū gr̄e i que
dignant̄ leuatus ē. remissione
iūctūtē: p̄actū floydū i qo
t̄iūpositū ē et̄ne quietis vidi-
tate iūctat̄ ē: & p̄pta tota
mente cōiūct̄ ad dñm: tanq̄
p̄cti labores ip̄ius p̄u fuisse:
iūctōia se extendē cepit:
ieiunijs iūctiljs & orōib⁹
cōtinuis lacrimis & gemitib⁹
iūctārabilib⁹ a dño postulās.
quatm̄ iūctūtē illis largi-
tate iūctōis ymagine sibi
p̄ctēsa: dula gr̄a iūctive-
ritate exp̄iri merēt. **E**t ut h̄
ei aliquib⁹ iūctōis diuina
pietas iūctūtē dignat̄ dñs
uō iūctūtē om̄i d̄stributor et
moderatore eaz: cū laboran-
tem cōtinue i gemitu suo. &
pane dolōis assidue come-
dente osolai decerneret: q̄dā
nocte desiderio quo sup̄dirim⁹
valide affecto fr̄m iūctiljs
iūcterat. **E**t ecce subito psal-
lens & orans: v̄it in mēt̄

Lactaria vana
In gaudiis die

Quarta

ercessit. Et vidit: et ecce persona
 quedam nouacula acuta quasi
 insensibile lenit et suauiter ducit
 per caput ipsius: in momento in
 actu oculi veluti rasit ei bar-
 bam collam et coronam: diuine
 indulgentie bonitate hoc signo
 flenti et suspiranti declarans.
 Descripti paucos pilos in uno
 tempore deserens: cotidiana
 ut ree negligentiarum sine quibus
 uita ista non ducit nequam deno-
 tans. Hinc et huiusmodi consolati-
 onibus ipse sepe releuatur:
 inspirante domino didicit ipse uenire
 respirare: et de preceptis benefi-
 cium gratias agens ad ampliora
 suspirare. **O** felix humilitas peni-
 tentium: o beata spes peccatorum sua pla-
 gentium. **Q**ua potens es apud
 omnipotentem deum: quod facile uin-
 cis inuincibile: quod cito emendatum
 iudice coram inmissum premitur:
 tanto dulcius altissima etie-
 ritudinis iocunditate precepta:
 quanto nunc profudius in descensu
 iordani a lepra uiciorum mu-
 dai consensit. **De mocho cui
 eucharistia mirabilis sapo-
 ris**
Ater quidam **gram psta-
 bat. C. m.**
 in sacre obsequia re-
 ligionis seruens et sollicitus.

du aliquo die dicitur secundum consue-
 tudinem cordis receperit et sangui-
 ni christi participasset: visum est
 illi tunc et per totam deinceps die
 quod fauorem mellis dulcissimi in ore
 tenet. **S**equenti uero die dicitur
 eucharistiam similiter precepisset et
 continuu idem silem expro est
 gratiam. **T**ercia quoque die dicitur
 diuinam nichilominus alimoniam
 receperisset: tota iam ebdomada
 semel idulcia suauitate sentie-
 re puerunt. **E**x tunc ergo et deinceps
 hanc panis uite dulcedinem
 multipliciter et multo tempore sensit:
 modo rarius modo crebrius: put-
 datore gratie spiritus sanctus pauperi suo
 concedere dignatus est. **S**icut enim est ut
 aliquo quepiam de amicis suis per
 culpa sua obiurgans iuste inuerti-
 omis mensura super modum exce-
 det: nec tamen aliquando diuinorum sacra-
 mentorum minus ab altari sumeret: ex-
 aspatam fratribus ostendam per satisfactio-
 nem lenire curauit. **U**nde scriptum est:
 ut hostiam pacificam frater uerbum pa-
 rificato percipere possint: per melleu-
 spitalis suauitatis dulcedine quam
 antea refici et recreari consueuerat:
 super fel et absinthium amarissima
 amaritudine fauces suas infertur

in gloria o operat
operu in pccatore

ira ista mouet

inebūda hōerēt: Quo cū reatū
sui quātorius memoriā vedu-
rens: et p culpa mīng diserte
tuetiois hūilima satisfactioe
pniām agens: apostolicā illā
snām de cetero sollicitas obser-
uae curauit ī qua ait. Vos q
spūales estis: hui' moī coeri-
pue ī spū lenitatis. Attendat
queso istud exemplū qnūq e-
mūlatōres oēdis sūt. quicūq
zelo iusticie attensi feruent spū:
attendat ī q et caucius obsuet-
ne iiba forte iuste coereptōnis.

in arma vtrā furor
et emendatōis potulū

potulū quod frīb9 ppiāe conāt:
tū sibi q̄ alijs p̄ dictionē ip̄ni-
nem thant: dū et seipos p̄ trā-
dilacerāt: et quos emendae de-
buerāt dū ~~ex~~ erappant exulce-
rant: et ad excusandas excusacō-
nes ī p̄nis p̄riūpere cōpellūt.

*De mōcho quodā multa de-
monū itantiā p̄presso q̄ etiā
dñm ih̄m vide meruit La. iii*

Ad confutandū pigritiā
et ad excitandā deuotōne
nrām unū de bellatōib9 xp̄i
p̄feremus ī mediū. q̄ ī renobio
clāuallis ab adolestētia sua
usq̄ ad decipitā etate sub mona-
sticē discipline iugo desūdans.
tū multiplicia et acerrima de-

monū certantia p̄presso ē: ut ī
spū adiuuasset ī firmitate ip̄-
sius: tanta larualiuū vmbra
malicia cōo et sanguis neq̄
quā sustine potuisset. Hic
itaq̄ ī oī stitate et iusticia do-
nimo siuens: etiā corpis inte-
gritate magno dei munē a-
iuris vteō cōseruauit: cui etiā
dñs ī testimoniū gemme pūita-
tis multa de seētis celestib9 re-
uelae dignatus ē. Quada uō
vice dū diuicijs p̄telatis vigilis
ī quodā diuisio sola oraret: ī
hōeruerūt subito pili carnis
eig: et p̄t solitū turbai cepit
a facie noctū timois. Et ecce
turba demonū glomeratim
p̄ ostiū irruens: et quasi se-
iūte a multitudie t̄p̄uicū
cōp̄mes: totā domū īpleuit:
ita ut vndiq̄ p̄st̄pens ip̄m
quosq̄ orante hinc inde cōruet.
Ad' ubi ille p̄sensit: ilico sig-
no crucis armat9 crebras ve-
trias pete cepit: et b̄tē uigis
salutacōne frequētius iteras:
fantasmātū turbines ab ora-
torio celerit exēbavit. Post uō
sequenti cū eūde locū orōis
grā repetisset: ecce iterū cō-
trarie potestates īpetu furois

.mij.

anelerantes: domnicili pietē
 lapideū ictu validissimo p-
 cussert: quō pcutit aries ad-
 mirū applicat: ita ut totū
 edificiū quatēt. **S**ūq vir dei
 leuaēt oclōs suos rōnt fenest-
 trā magnā ī eodē pietē ap-
 tam. ī ea cōsistē vidit demo-
 nem quēdā pēnatū ad istar
 griffis aut struōnis. qui ei
 immanē īmnebat: q̄i mox
 ruitiq̄ tēt atq̄ deuoratūq̄.
Quo vīso machinamēta
 zabuli aiādūt: et īnotato
 saluatois noīe: efferato pro-
 digno signū crucis opposuit
 ac fugauit. **M**ulta huiusmōi
 ludibria atq̄ ctanā passū ē:
 multoq̄ tpe ferri atq̄ referi-
 re nō destitit luctator egregiū
 iugi itēndē spūtales neq̄cias:
 luctamē sine fedē exiens. **A**ce-
 pit at̄ spēalē grām hāt a dño:
 quā p pauci homīes assequūt.
Nā quonens pene uolūisset
 itentis lūibq̄ ī aera: solueat
 vidē corporeis oculis p diem
 globos demoiōxū stipatis ag-
 mīibq̄ passim ubiq̄ vagā-
 tū. **D**uce tanta ē īfinitas:
 ut p īmensitate estimāi nō
 ualeat. **Q**ue cū multifecūit

soleat appare: una tū ē scēna ul'
 potius īfocinitas ī q̄ frequētius
 eadē cōspicabat. **I**gn' sōm corpū
 limamenta monstruosi homīes
 eē vident: statua gigantes. colore
 ethiopes. agilitate angues. leo-
 nes ferocitate. capitibq̄ grossis
 ac turgidis. ventribq̄ pminētis.
 corpōibq̄ curti atq̄ gibbosi sūt.
Colla quoq̄ pducta hūt: et exilia:
 brachia nichiloīng et crura lon-
 gissima pferūt. **N**ā at̄ alicubi
 ī aera sistūt: tū cor corpā mē-
 bratim facile discernūt. **N**ā uō
 discursu gyrōuago huc illucq̄
 vagant: tū nichil ex eis nō tū
 laruales vmbre et tōimū glōme-
 res dephendūt. **P**orro serenis
 diebq̄ qū sol ī utute sua luēt:
 tū visiones huiusmōi frequētūq̄
 ceruē solebat. **H**uius uenēabili
 uio bīs augustūq̄ doctor eximius
 ecclie. quodā tpe p visionē appa-
 ruit duces illū p īmīnēā lom-
 penā: et usq̄ ad ipm putei ghe-
 hēualis īgissū: īque ex alto con-
 spiciens tremētibq̄ mēbus: pal-
 pitante aīo p pauōe ītolleābili:
 vidit illā turtaream ardentis
 abissi voragnē plenā clamōibq̄
 horrendis atq̄ ululatibq̄ īnser-
 ois: vīta excreanda semp ī igne

et clamor discorsis

deuorante viuētū: q̄bq̄ ē mōis
 amāissia mōis oīm mōnū pes
 sīma: mōi nō posse. **I**nde reflexo
 gradu eductū de loro hōerōis et
 tenebrarū. trāsītulit ad regiōnē
 felicū gaudiōz ostendēs ei luci
 fluas sedes ⁊ mansiones bñssimāz
 aīaz: ubi cōpōis exente vita ⁊
 cōruptibili uiuebāt: atq̄ ī pace
 xpi q̄ exupeāt oīm sensū rege
 nēatōnē corpū suor expectantes.
 felicissimē quiescebāt. **T**ūc aut
 illi s̄s augustīns **E**tte vidisti
 fines ultimos boni ⁊ mali: elige
 qd̄ bonū ē ⁊ orlis tuus. **S**i viā
 iusticie q̄ ī libris meis copiose
 degesta ē tenē detineis: porno
 nē accipies ī fra uiuentū cū
 oībz istis. **S**i nō p̄q̄ cōcupisē
 rias tuas ire uolūis: ī gladio
 mīnerandus es cū ill' quos
 uidisti tribili qd̄ sed iusto
 dei iudicio p̄ictos: ī anathe
 ma obliuiois. **F**inita itaq̄ uisioe
 cū fuisset ad se reūsh homo totū
 īfrennūt. totū uehemēt' chorruit.
 duplici nīmz q̄strictū articulo:
 tū ne glām b̄fōz amittēt: tū
 etiā ne pena rep̄bōz icurrēt. **E**x
 tūc uō et deinceps cepit bñssimū
 doctōrē augustinū dulcis amāē:
 et dicta illiā sapidius rūmīnāē.
Contigit aliqū ut īfirmāet'

ī domo dei q̄ ē abbacia ordinis
 cystiensis: sita ī pago bituricē
 si. **P**ōero ibidē tūc egrotauit
 ad mortē f̄ quidā bone cōsua
 rōnis. **Q**ui cū ī area iā posū
 eet: casu accidit ut īfirmāis
 absentibz sp̄m exalaēt. **S**edit
 uō f̄ cū ibidē ī stratu suo re
 cubans gr̄u corpis molestia
 langueret: reuelante sibi dño
 uidit manifeste cōpōis orlis
 aīam illā longo tractu a corpē
 exeūtē et q̄i fūmū icensi de
 thuribulo p̄cedentē. **H**uc cū
 tota fuisset egressa: collegit se
 ī unū globū: ⁊ stetit sup ce
 pō ī aere suspensa: altitudie
 quatuor aut quīq̄ cubitoz.
Erat at' spēs eiā tāq̄ nubecula
 condensa atq̄ p̄spicua: ⁊ q̄i ad
 inensia unūq̄ modū oppansa.
Hansit ergo ibidē īmobilis
 usq̄ quo fraternus cōm̄bz com
 munita ⁊ sacerdotali cōmendatōe
 mīnuta: piculosi atq̄ ignoti
 itinēis ducantū accipē merēt.
Quō cū f̄ ille uidēt: sonitū et
 voce qua potuit īfirmāis
 euocant. **Q**ui p̄ting' acclerū
 tes tubula defūctoz pulsauerūt:
 et frēs ad exequias cōcurrerūt.
Presente nō uō cōuentu cū cōe
 ⁊ aqua benedicta cū iā s̄r̄mē

.mij.

talis comedatō cēt iūciata tūr
 aīa illa q̄ iā serua p̄cessit: et
 nebula illa q̄ videbat̄ euamūt.
 Alio quoq̄ tpe accidit ut p̄facto
 vit dei die dīna diuina int̄
 esset officijs: i ecclia quada
 prochnali. Dicta itaq̄ offerenda
 cū iā mīstruō panis ⁊ uini
 aqua mītri sacre fuisset mīse
 iposita: p̄tius apparuit ei dñs
 ih̄us stans sup̄ eandē aram
 i forma puuli p̄ filijs hoīū
 p̄pensi. ita manifeste atq̄
 moxose: ut usq̄ ad cōsumatōne
 sacrificij ip̄a quoq̄ p̄p̄modū
 visio p̄seuerat. Verūptamē
 p̄bit̄ eiusdē loci q̄ missa cele
 brabat: hō thoneste uite atq̄
 flagitios̄ eāt. Quadiū uō sar
 dos ille seu fidelū oblatōnes
 recipiendo. seu simonē ut i die
 festo fieri solet ad pplm̄ p̄ferē
 do. seu aliqd̄ aliud faciendo
 dorsū ad altare habebat: tādū
 st̄us ih̄us an̄ calicē stabat. Quā
 diū uō sacerdos ad sacrificiū facē
 tenebat: tamdiū st̄us ille puulq̄
 tūq̄ mūdū p̄sbitei alitū abhōe
 rens longe remoto ab eo. p̄
 calicē cōsistebat. Qd̄ cū f̄ ille
 cōspic̄t. cōpūct̄ ē uehement̄
 ⁊ tot̄ i lacrimas resolut̄: ita
 ut iūdatō lacrima cōtuitu

dulcissimi redēptoris orōe ei
 aciem p̄pediet mūdū. Cōpleta at̄
 reuelatōne glōificauit deū q̄ sibi
 tlia dignat̄ ē demonstrare: et
 v̄e cōgnouit qd̄ distantia meitor
 minime faciat disc̄panciā sac̄
 ramentor: quā sacrificiū efficit̄ mul
 latens cōstat ex uirtute ⁊ merito
 sacerdotis. sed ex iustitūde ⁊ gr̄a sal
 uatois. *De sermōe cui dñs ih̄es̄
 i parasteue apparuit uigilanti.*

Inachus quidā *cap̄ q̄ntū*
 p̄facti monasterij religione
 p̄t̄ et etate puert̄ dñi aliqui die
 s̄o pascens sedet̄ i claustr̄o lib̄
 an̄ se habens: apparuit ei dñs
 ih̄s xp̄s māib̄ ⁊ pedib̄ i cruce
 expansis: ac si eādē hoā fuisset
 crucifixus. Que s̄ visio felicissi
 ma q̄ uis h̄us et pene momē
 tanea fuit: adeo tū manifesta atq̄
 efficax extitit: ut uisiois ip̄ius
 deuota memoria de corde
 uidentis vlt̄iq̄ deleri nō potuit.
 Dicit̄ em̄ q̄ canino ignito oleū
 inicit totū flāmascē facit: sic
 gr̄a reuelatōis huius p̄cedia se
 ris illiq̄ longo s̄e cōiūctōis usu
 ignita. sacri desiderij flāma p̄
 ampl̄a et p̄fect̄a illust̄at: v̄n̄
 et ascensionē i corde suo dispo
 nens ⁊ de uirtute i uirtute xp̄i p̄
 ficiens: q̄ de a gesimū m̄ fallor̄ i

ordine sup̄gr̄s̄ ē aīnī? tandēq̄
 corruptibilis carnis onē deponō.
 vidē meruit nō ī ymaginē
 firmitatis sicut antea: sed ī glā
 maiestatis deū deoz ī spon. *Quā
 misericordit̄ deicū quēdā dñs
 ut cōtēt̄ amoniūt. Cap. vi.*

Tressabil' deus: ⁊ tressabilia opa
 ei⁹. Quis enī digne affai q̄at
 quā mirabilis sit d̄s ī sc̄is suis?
 q̄ miris ⁊ multiplicib⁹ modis
 ī t̄pe uocat quos ab et̄no p̄sūit
 ⁊ p̄destinat ut of̄mes fieri yma
 gnis filij sui: ita ut etiā nōmil
 los ex hys q̄ pp̄t̄ flagitia ī massa
 p̄ditiōis penitē absorbendi vide
 bant: potenti uirtute erues t̄isse
 rat ī r̄gnū clauitatis eiusdē dila
 filij sui: De quoz m̄io deicū
 quēdā iuuenē diuītē. seculo pro
 tia itendē deditū de voragine
 voluptatū p̄na castigandē cle
 ment' eripiens docuit nō p̄pare
 ī m̄cto diuiciā: nec libere eta
 tis petulantia seq̄: sed p̄ diuos
 labores p̄uē ad ueras diuici
 as et̄ne uite pueniē. *Hic itaq̄
 delicatū adolestē adūte nolēs
 ideo deicū seias a sc̄is p̄rib⁹
 institutas ut uacaret ⁊ uideret
 quī ip̄e dñs ē d̄s: nō ut sc̄is
 aut āleis aut q̄ buslib⁹ dyabo
 licis iugis iutenderet. solebat*

frequent' cū sociis ⁊ sodalib⁹
 suis spectaculis ⁊ alijs ludis
 varijs diē p̄dē. *Quada' igit̄
 uice cū ad aliquā domū iocan
 di causa multi oflueret: ut
 theatricis plausib⁹ ⁊ iugis
 diē ip̄m solito more cōsumeret:
 accessit autē illuc p̄fatus adoles
 cētis ut et ip̄e p̄stret hedos
 suos de spectaculo uanitatū.
 Erant illuc aleatores q̄dā cū
 aleis ludentes. quos ut meli⁹
 ex alto p̄spiceret: sup̄ mensā
 ibidē positā p̄na accubabat.
 Et ecce facta ē sup̄ eū subito
 q̄i man⁹ hoīs ip̄m iuisibili
 flagello diuicis cedens: que
 caput illi⁹ ⁊ humeros ac d̄scū
 totū ueluti pilo desup̄ ferien
 te crebris ictib⁹ t̄indebat.
 Ip̄e uō iacebat īmobil': ⁊ q̄d
 faceret aut quo se iuteret igno
 rans. *Dolebat p̄ nimia do
 loxis angustia ī uocē clamo
 ris ⁊ plauty erūpe: sed p̄
 pudore pp̄t̄ frequenciā t̄rū
 strepentis ppli nō ausa ne uē
 isana reputaret: molestia uer
 berū egerime ferebat. In
 semetip̄o tandē reuict⁹ mox
 tem q̄i iā imminente p̄ orlis
 habens: arguebat se ī sp̄m**

.mij.

dñi gemes ī amaitudine
 aie sue. dicebat. **E**ya iū dñe.
Nūc iuenerūt me pñā me
 a: et ecce iā moroz a ad in
 feros cū dolore descendo. ca
 rens pñie fructu. **D** pater
 iustidiaz dñe deo meo si res
 piciens videis afflictione
 pñoris ī angustis astuti: a
 me licet idignū de pñi pi
 nulo misericordit eripueis?
 pñito uoico spondeo qm
 nō ero īgrum bñficijs tuis:
 sed continuo sprens cūctis
 q sūt mūdi. serui me tibi
 tradā sempiternū. **D**ū her et
 silia tēde corā dño loqret:
 sū ē uox ad ipm dicens. **D**i
 clarāulle cōiūsiōis grā adie
 uolueis: a ī aīa a ī corpe salus
 eris. **A**d quā uore respiras?
 a a dño se uisitatu itelligēs:
 ilico rēdit. **E**n trado me sūi
 deo: et domū clāuall. **A**d
 huc eade iiba tēde volue
 bat: cū mox recedente fla
 gello. toty etiā dolor euaniūt.
Beniens at factū ī se mise
 rodia: continuo nō acieuit
 curū a sanguin: et si ita
 equa equitacia ad manū
 fuisset. ne vniq quide hore

moxula sustinisset: quū in
 continenti uotū qd uoueat p
 soluet. **N**eq illā carnale cogi
 taōne ut domū rediet: pates
 a annos cōsulēt. domū fami
 liaq disponēt. redditu agros
 censuq locat: sed oīa her ab
 rūpens potiusq soluens a cūcta
 h^r p^r epm arbitraty ut ster
 cora. eade die apata equitacia
 tēstini sūmo mane iter arri
 puit. a fane stli cūq a fane leois
 fugiens. ut manēt ī solitudine.
Feruentissio itaq desiderio ueni
 ens absolutōne clāuallis que
 pius uallis absinthialis diceba:
 frībq modū a ordine sue con
 uisiōis exponēs tanto iocūdiōri
 caritate suscepty ē. quāto p h^r
 indina. dño uita cōiūsiōneq
 suā placē frēs illi psumebāt. ^{hūilr}
Suscepty itaq a pbaty. dño
 quoq donāte fidelis iuenty.
 veterē homie cū suis actibq
 exuit: et nouū q sōm deū
 cūty est ī iusticia a stitate
 iūctatis tduens. tanta īstan
 cia cystriens ordis arduos
 labores usq ī fine uite sue
 cōplexus ē: ut cūctis stissimā
 cōiūsiōne ei9 ituentibq liq
 do patēt: pñā illā cōiūsiōis

vocationē uē ab illo fuisse q̄ eos
quos amat arguit ⁊ castigat:
omneq̄ filiū q̄ recipit p̄na
pietate flagellat. *De nouicio q̄
b̄m b̄nardū sepius in visu
vidit. Caplm̄ septimū.*

Hater quidā de ordine
regulārū canonicorū cū eēt
p̄ficiendū auidq̄ atq̄ carismatū
meliorē emulatōe: desiderabat
desiderio magno b̄m b̄nardi
magisterio subiri: et clauallē
sui consociō sociari: hūc hoc
ip̄o s̄cō p̄e uiuente oseq̄ nūme
potuit. *Quo* decedente audita
p̄iosa ip̄ius mortis fama cō-
stata ē aīo uehement̄: miserū
se atq̄ idignū clauitās: qd̄
voti sui op̄os fieri nō meruisset.
Post paucos aī dies apparuit ei
i visu uenēabil̄ pat̄ q̄ strenuus
op̄ator p̄mita ~~ab~~ ad laborandū
i agro latissimo: i quo manipu-
li tritice messis inuābiles esse
uidebant̄: ex quibz ~~ma~~ multitu-
dine magna i aceruiū grande
cogesserat̄: reliquis uō q̄ superūt
q̄ etiā multo plures erāt com-
portandis ⁊ coaceruandis p̄tina-
rit̄ i sistebat. *Quo* cū uidisset:
ilico itellerit cogerie manipuloz
figurā tenere multitudis fr̄m
quā ip̄e egius p̄dicator q̄ diu
vixit i carne x̄po d̄no aḡgarat̄:

adhuc autē restat̄ timōs q̄ ei
meitis et exemplis ad saluacō-
nis grām essent p̄ducendi. *Quo*
multū exultans seq̄ unū ex h̄is
fore nō desperans: clarauallē
~~quā~~ q̄ cūq̄ potuit ad h̄e:
postulans et ipeans se ad
p̄bationē adimitti. *Quo* dū ad
huc ibidē nouicia eēt et b̄m
vi memoria p̄ue iressant̄
atq̄ i faciabil̄ aīo voluēt̄:
quādā die d̄mā c̄ra finē
vigiliāz fatigato illi ⁊ moīs
plūibz afflicto: cepit obrepe
sopor. *Et* ecce apparuit ei reue-
rendissimq̄ p̄ cuius amore
flaḡbat dignant̄ alloquēs
eū: et monēs de digenda
ad deū iugit̄ intencōe: cū co-
tidiana lacrimaz effusioe. *Quo*
si fuerit: diuinā misericōne et
suā ip̄ius uisitacōne securq̄
expectat̄. *Et* cū ista dixisset
recepit se i tūba suā: q̄ ibidē
coeam altai b̄e ugnis miris
posita eāt: q̄ uideluz recepō
tū euident̄ fuit ut fr̄ ille nes-
ciet̄ utrū dormitans an vi-
gilans hoc uidisset. *Cūq̄* ape-
ruisset oculos ⁊ p̄issimū p̄is
amortitōne dulca recordacōe
pensaēt̄: ecce iterū subito

m.

apparuit illi in plene vigi-
lanti: et repositis oculis tueri
dixit obtulit. Stabat igitur comi-
nis coram ipso: ita ut manu
tangere facile posset: diligent-
er considerans. Utrum dormiret
an vigilet: mox videbat
eos qui excitant ad vigilias
dormientes. **Quae cum nouitio**
stupida et attonita intueret: pro-
tinus ille qui videbatur euamuit:
et quod mirum gestum est visum est
illi quod quasi sensibiliter procedens
eius illapsus fuit fuisset. Unde
vehementer accensus in amore dei
et eiusdem beatissimi viri: ad sus-
ceptionem nouae uiae in gaudio
et exultatione spirituali de die in
die instituebat. Denique sequenti
**nocte cum vigilans firmi sili-
tintisset: tale ac tanta diuine**
uisionis gratiam ibidem expertus est:
quale ac quanta in uita sua
numquam antea senserat. quod utique
meitis eius quae diligebat se
obtinuisse gratulatus est. Cumque per
dies plurimos memoria habun-
dantiae suauitatis huius recolendo
frequentius eructaret: fundebat
ubertim dulces et piis lacrimas:
quibus die noctisque faciat non po-
terat. Transacto autem anno perba-

coris eius sacrum habitum cum multa
denotione suscepit: ueste incontinentiae
qua non tam foris quam intus uestitus
erat iugis meditatione perpetuaque sol-
licitudine illibatam seruare contem-
dens: sicut per uestigia ueniam
di patris quae uicem diligebat. inde
fesso studeo per modulum suo quod dies
et uita sua in bona perseverantia
assumens: illi ut confidimus est asso-
ciatus in celis: cuius in terris positus con-
socium ardentem desiderauit: et uigilans
requisiuit. **De monacho cui**
dominus in ihesu christo semel et iterum
apparuit. Capitulum octauum.

Huius quidam teodem cenobio
nouitio fuit cum ex toto corde
dominum querere uellet: conuersus su-
expansis frequentius orare solebat: ^{manibus}
ubi tamen oportuit id facere potuisset.
Quadaem itaque nocte in principio
uigiliae cum esset in choro clausis
oculis inambans pensans ad deum
intendens: subito affuit ibi dominus
ihesus christus: loquens ad eum et dicens.
Perterge in manus tuas. Ad haec
itaque uocem cum aperuisset oculos
fuit ille multum obstupuit: sed utrum
dormiens an uigilans hoc audisset:
non facile discernere potuit. Ex hac
autem uoce multum feruore multaque
denotione mente accipiens: eadem
dem formam orandi suae deinceps

solicita fuit. Post aliquantū uo
 tps cū iā monachū fr̄is ī quodā
 eiusdē ecclie angulo sc̄tius
 staet? ~~mis~~ intento aīo iūctis ma
 tribz sicut solebat orans: subi
 to fuit ī spū. Et ecce astitit ei
 dñs ih̄s xp̄s: suppositis atq̄
 expansis manibz suis manū
 illū excipiens: ⁊ q̄ ad p̄fessionē
 admittens. **Quo fr̄o cū fuisset**
 homo reūsa ad se: gauisū ē gau
 dio magno valde: iāq̄ felici dor
 tus exp̄m̄to c̄tissime c̄didit ubiq̄
 diuinā ad eē p̄ncā marime uo
 sicut testat̄ leḡslator n̄r b̄nd̄s.
 q̄n̄ op̄i dei sue orandi sū ~~p̄sa~~
 psallendo īst̄m̄. **De fr̄e ar**
mulfo q̄ uidit dñm ī cruce pende

Magne deuotōis uir **te. l. ix**
 dei magna p̄ditū gr̄a noīe
 armulfo cū adhuc cēt̄ ī clauā
 le nouiciū uidit ī uisione appa
 rente sibi dñm ih̄m xp̄m: tāq̄
 ī cruce pendente. Erāt aut̄ ut
 sibi uidebat̄ ibidē duo alij no
 uicij: q̄ secū erāt ī p̄baōe. Cū
 ergo supplicat̄ dñm adorasset.
 ⁊ ut sui suorūq̄ sociorū miserēt̄
 hūilima p̄x̄te rogaret: motū
 n̄ra pius dñs resperit ac be
 nedixit eū et alterū cū eo sup̄
 dictorū nouiciorū. **Serues uo no**
 uiciū q̄ h̄ uidebat fr̄u illū

diuina b̄ndictione numine
 roboratū? fr̄na pietate mo
 to cepit attentiq̄ rogare dñm:
 ne ip̄m a largitate sue bene
 dictionis excludet. **R̄ndit dñs**
 neq̄q̄ illū eē benedicendū:
 sed ad massā magis p̄tinē
 maledictorū. **In hys uerbis eu**
 gilans nouiciū ille. de b̄nd̄ōe
 qua cū socio suo a dño b̄nd̄i
 merueat oppido ḡtulam est:
 sed q̄d de illo de quo tā īstem
 sentētiā audieat futurū fore
 dubiū expectabat. **Post tr̄u**
 itaq̄ die tr̄ius nempe neophy
 tinitatis uiculu r̄ūpens ut
 īstem sui noīs eth̄nologyā
 male gerendo se exp̄m̄t: mal
 ḡrus siquidē uōbat̄. ordie
 delicto reūsa ē ad uomitū uite
 seculais: et fr̄is ē apostata uilis.
Reliqui aut̄ duo qui b̄nd̄itōe
dñi firmati fuerant: p̄po mi
 serante benedictione h̄ditate
 possiderūt: et q̄m ad soctē be
 nedictorū dñi p̄tinerēt: ī p̄p̄o
 suo iuste et pie usq̄ ad finē
 uite p̄seuerando declararūt.
De fr̄e q̄ dext̄ā dei se bene
dixit ī uisione de osculato l. s.
Hater quidā eiusdem
 cenobij cū se ad q̄redū
 dñm magno desiderio comit̄s
 set: et p̄ saluatoris n̄i ih̄u

.iii.

xpi memoria dulci meditando
 continue ruminat: vidit illa
 quada vice i visione sibi appa-
 rente. **S**ollucit aut de sua sa-
 lute: flagitabat obire saluti-
 feram eius benedictione: dices **O**bs-
 ero dñe: benedic mi ut salus
 fia. **P**ius uo dñs q̄ aptea pau-
 peri suo appere dignatus fuit:
 ut aliqua stilla dulcedis sue
 tpi misericordie ipenderet: ele-
 uata dextera sua sta benedixit
 eu. **Q**ui ptin sibi teadem
 visione videbat tenarrabili
 gaudio ee repletus: pia psup-
 rone apprehendens scissima dex-
 tera aqua benedicti merueat:
 cu igenti deuotione de osculabat
 ea: atq dicebat. **H**as t̄ ago
 dñe ihu xpe fili dei uiui: quia
 benedixisti mi et saluus ero

**De fr̄e q̄ btam maia magda-
 lena i visu uidit Saplin.**

Hicri ruda **u**nderimū.
 fr̄i religiosi atq deuoto:
 dant e t̄ spū uide btam maia
 magdalena splendissio vultu
 et hitu: an̄ alme stante. **Q**ua
 visa: replem e isde fr̄ leticia
 magna. **C**ūq̄ cognat̄ aīo op-
 tando atq supplicando et tū
 magno estu sacri desiden sus-
 pirando: quatinq̄ ei btissima
 dei genit̄ uigo maia cui de-
 uotissime die ac nocte serue-

bat silit monstrat: fr̄a e uox
 ad eu i tpa visione dicens. **N**osse
 te conuenit: qd̄ necdū ydoneus
 ad sublimissima imaculate dei
 genit̄is et uigins claitate intu-
 enda. **D**atage ergo et c̄ste: et
 psue quātū potes: ut ea quāp
 uide mereais. **De magno tuu-
 dam monachi laici profectu.**

Non gloriat̄ **S**aplin **x**n.
 aut dñs p̄ ppheta sapiens
 i sapientia sua: neq̄ diues i diuitiis
 suis: sed i hoc gloriat̄ q̄ gloriat̄
 gloriat̄ scie et nosse me qm̄ ego
 sū dñs. **H**anc diuine **s**c̄e scie for-
 mula p̄fectio imitati sūt: h̄i q̄
 sub p̄e nro b̄nardo t̄ claualle
 celestis p̄hie disciplinis ibuebat:
 nō solū lrati et i misteris sacre
 legis eruditi vi multi: uerūetia
 layci et illutēati quā plūes: q̄ et
 si huane scie fabam p̄ quā ad
 p̄fectiois culmē intērent̄ m̄ime
 q̄secuti sūt: habebat tū grām il-
 luminantē et spm̄ uiuificantē:
 q̄ de oibz q̄ op̄cebat: seculari
 scia t̄copabiliter efficacius eos do-
 cebat. **T**aliū quida monachz layco
 nō lrā docto sed spū: cū esset
 feruens i ope dei cōfirmatūq̄ me-
 lioz haut segms emulatoz: di-
 dicit sp̄us sc̄i magisterio nō alit̄
 sapē. sed semetipm̄ i oibz hū-
 liae: sacre religiois studia q̄ in
 moribz cōtubnalū suor̄ dūce

B

hūilitate sedulo scrutabat. magis
et percella estimae: suas uo ūtu-
tes quibus nō mediocriter pollebat
eōs q̄sideatione p̄cessu despice. **H**ic
q̄ factū ē: ut eminentia s̄c̄e
hūilitatis illos p̄celleret q̄bus alijs
uirtutibus fortassis ip̄ar nō eāt:
dū qd̄ rarū valde ī huāno gr̄e
ē continue quod sibi deesset ul̄
q̄bus alijs floxerēt uirtutibus: nō
iuidiosus sed pius scrutator atten-
dēt. Contigit aut̄ ut talis affc̄us:
quadā uice sollempnibus fr̄m
uigijs interesset. Tū uō letali
negligētia seu ~~fol~~ sopnoletia
p̄pulsata: cōsuetudinaria corripcō
arma: q̄bus ad bellandū contra
inimicū nichil efficacius eēt fortas-
sis sc̄iebat: cepit sibi p̄m̄ sua
p̄ponē: negligēcias cotidianas
distrite discūtē: se miserū. se
reū. se p̄ccōre corā oclis sūme
maiestatis actusae: consequēt
etiā fr̄m suos sicut solebat uitā
cōsolationēq̄ magnificā & beati-
ficā. **L**eterū p̄ oib̄s unū quē gr̄a
uirtutū multos alios excellē nō
semel notauerat: sc̄ctiō cordis
hūilit̄ cōducens: ip̄ius hūilitatē
cūitate paciēcia & cōtinēcia:
retiaq̄ sp̄itulis gr̄e cūsmata q̄
ī illo suo dei religiosō īueniebat
usq̄ ad unguem scrutatō dilī-
genti r̄mabat: seq̄ ī ei⁹ cōp̄aoc

nō nisi puluere et cinere re-
putabat. **D**emq̄ sc̄e hūilitatis
ardorē quē ī trā sublimi con-
templatione cōtepat ferre nō
uens: sūmo diluculo t̄pe qd̄
regulat̄ loqui posset uix ex-
pertato: reuēdissimū p̄m̄
b̄nardū signo t̄ auditoriū t̄hu:
ueniā petē: cūfusa sibi mes-
ticia. ī t̄m̄ cordis p̄cedē dolo-
rem. **R**equisitū qd̄ cause h̄ret:
ue ī quōdā m̄ misero p̄ccōri oī
bono p̄cessu uacuo. q̄ hac nocte
ī illo t̄i fr̄e n̄o triginta ūtu-
tes q̄bus oīmb̄ pollet m̄uau:
quorū ne ultimā quidē seu m̄-
m̄nā ī me mendico t̄p̄re
ualeo. **H**ogo ergo te d̄s̄ie p̄at
ut dignis m̄cedē p̄ me ad
d̄m̄: quatu⁹ tuus sc̄s m̄itis
et p̄c̄ib̄ uirtutū opa cōseq̄
mereat: que p̄tis meis eri-
gentib̄ hattens habē nō potu
Audiens sp̄itulis m̄gr̄ altissi-
mā discipuli sui hūilitatē
sua religione optime noue-
rat lic̄ ip̄e q̄ ea clar⁹ eāt fe-
lici ignoancia se eā habē nes-
ciet: gauis⁹ ē valde gaudio
magno: desideris & optans
cūctos sibi cōmissos. ita sep̄
ī uirtutibus p̄ficē: ut tū religio-
sa īfirmitatis sue q̄sideatione
se p̄ficē quodāmodo nesciret.

iii.

Quanta uo admiratione dignu
 censuit tante humilitatis promi
 u: p hoc euidentis motur.
 qd i sinoib9 i conuentu frū
 habitis eiusde frīs aliquoties
 debita cū laude meuit: asse
 rens nullā ex oīb9 ututib9
 quas ipse uē monachus i sim
 plicitate cordis sui i alio emu
 merat: tante fortassis excellē
 tie fuisse quāte pia cōtemplā
 tio eāt humilitas. q negligētes
 i frimiores quosq iuxta se po
 sitos nec uidebat nec attende
 bat: solos illos p̄tinari studio
 p̄ oculis hīs. quos uita i mori
 bus spectabiles eē sciebat: q̄tū
 eorū cōpāte sibi metip̄i uita
 sua i oris suis uilescēt. **De**
cōuō cū deuotione b̄s
huard9 p̄ sp̄m agnouit. Ca.

Trabat alqū sac̄tissima
 sollempnitas assūptōis si recte
 memū itemerate i imaculate
 uirginis dei genitris marie: et
 frēs grangiay clauall' ob re
 uerentiā tante diei ad abba
 nam festinabāt. **Dez** i una
 ex hīs grangiis q̄ uiciniores
 enit fuit cōils9 quada religio
 sa ac times deu: q̄ et si pro
 simplicitate sua profectiora
 queq̄ sac̄ religionis apphēde
 uequibat: bone tū uolūta

tis i deuoty existens: p̄ssimā
 dei genitricē dnām nrām s̄uceo
 ueneabat assū. **Lū** autē ingr
 grangie ordinaet quisnā ad
 abbaciā ire debet: ut q̄ ob tute
 lam domi remauerēt: n̄t̄ ceteros
 q̄ remansuri erūt: eide frī cū
 custodienday ouū cōmissa ē.
Quā cōmissione lūz egerriue
 ferret. qm̄ sperabat et multū
 desideabat diuini ymnus et
 cautileis sp̄italib9 mē eē q̄s
 i honore regnie reli a s̄o illo
 cōuentu deuotissime p̄solēdas
 fore sciebat: nichil tū ausus
 cōtūdicē. obedientissime paruit
 ipanti. **Unde** accidit ut deuotō
 stā quā mente cōrepat: quāq̄
 p̄ i quietudine t̄rene occupatōis
 quā obedientia **in** iūnerat
 p̄de timebat: eade obedientia
 p̄mptū uolūtatē ipius remū
 nerante uelud ignis sc̄ntillās
 et estuās i p̄cedis ei9 magis
 ac magis dilatata feruentior
 effūet. **Nocte** itaq̄ sac̄tissime
 celebratis dū sollicitas exubias
 sup̄ ḡge suū i pascuis q̄scen
 tem seruaet: frū ē ut somit9
 signi matutinal' q̄o frēs ad di
 uinas laudes exsoluēdas in
 cenobio excitabāt: quodq̄ ob
 cōtūctū silenciū p̄cul audiri
 poteat: aures ei9 reuerberaet.

Tu uo conualuit cor eius in ipso?
 et in meditatione eius exarsit ignis
 cogitantis se illius multitudinis
 frequentia. sed feruore sed de
 uotione: quia se sincero affectu
 pyssime in me celestis armis
 me odas in corde psoluet? seu
 qualiter singuli quis apud se
 in seculo suo eiusdem bte uirginis pro
 mium uotis et suspiriis imploraret.
Primo igitur exurgens tanteque
 deuotionis pro modulo suo princeps
 efficit cupiens: uersa illa plagam
 celi qua monasterium situm erat
 uultu et animo intentum stabat. De
 hic consuetudinarius precibus que
 conuictis uice matutinarum statute
 sunt quanto potuit deuotius ex
 plens: cum in pauca armario lo
 cordis sui curius quereret quid
 precis uel quid laudis sancte theothoro
 dnie nre offerret. **U**nde **prolato**
 prolatas et in longum ualde productas
 fratrum uigilias aliquo modo reco
 pensare potuisset nichil aliud
 pro salute eiusdem pie dnie qua
 utriusque didicere se scire inuenit.
Hanc itaque tamquam uerbum consummas
 et abbiuatum in quo plenitudo to
 tius deuotionis inueniri posset as
 sumes? et oculos ad celum dirigens
 uenias uenias suspiria suspiriis
 salutacionesque salutacionibus suprad
 didit: et in religioso negotio re
 liqua noctis et diluculi parte sine

tedio transiit. **D**iuina namque ro
 pante gratia que tunc feruore in corde
 suo paupis attendere: ydemp
 titas nre fastidii. nouerit
 deuotionis inro et conitro
 modo fastidii impulsabat et
 deuotione exaruebat? du uerba
illa illa suauissima et omni melle
 dulciora simpliciter corde prolata
 itidemque crebrius repetita:
 fauore et gratiam unni salis
 dnie oranti et suspiranti ce
 lerius impetrunt. **D**enique quod
 non frustra in gemitu suo la
 borauit? nec in cassum inuam
 a nre nre quesierit: dno
 rex reuerendissimo abbati bna
 do pro spiritu reuelare dignatus
 e. **Q**ui diuinis uirginis ex
 plens sacrisque misteris in
 honore preclse dei genitricis
 uirginis marie a singulis
 sacerdotibus deuotissime cele
 bratis cum conuentu fratrum ob tante
 sollempnitatis progatiua
 commendanda simone fuerit
 spiritus sancti gratia uehementer ignitum:
 in retea sic ait. **E**t quidem
 fratres mei dilectissimi dubitare
 fas non est uos dno ihu xpo
 uero regi nec non et spena
 li preone nre glorie uirginis
 nre ipsius sancti bniplacens.

deuotionis se
 obtulisse?
 laboris uer
 quod dnm
 pnt
 uobis reposi
 fide rati debetis
 sic uos uolo
 simplici
 que
 in uobis
 in deu
 rati
 seruati?
 sus
 tenfa
 qua
 sub
 simpli
 pferri
 mian
 no
 et gratia
 admitt
 omnia tam
 dicens
 que fidebat
 que ficut
 pnti

.m.

et acceptabile deuotionis v're
sacrificiū hac nocte obtulisse?
ideoq; fructū laboris vestri
in eadem etnā apud dñm ⁊
eandē benignissimā p̄tecti-
onem vram vobis repositā
ē: cōtissima fide tenē debetis.
Verūptimē sc̄ie vos volo
vni ex innocib; ⁊ simplici-
tib; fr̄ib; vris com̄sis que
obediētia hac nocte i motib;
et siluis istis sub diuo. tāte
festiuitatis gaudia celebraē
coegeat: tā iocūdū tā deuo-
tū tā festiuit dñe v're ma-
tutina; exsoluisse seruiciū?
ut nullū vrm quātacūq; sus-
pensa contēplacō seu itensa
denōō ipius deuotōm quā
nō alia cōtēplacōis sublimi-
tas sed subuūssa sc̄ie simpli-
citatē esset hūilitas p̄ferri
potuerit. **Q**uo audito: mirati
sūt vniūsi. **P**ropue uō nō
solū mirati. sed et ḡtulati
sūt et vehementē edificati
fr̄es layci quos ob̄ia tam
festiuis q̄ p̄uatis diebus
frequētē i diuisa opa f̄hebat:
cōtissime scientes qm̄ sicut
septa claustrī ⁊ pietes tēpli

sc̄m nō fr̄uit timorē dñi negli-
gentē: sic etiā negotia q̄ causa
tremē nccitatis ob̄ia iūxerit
nil obesse poterūt p̄uas manu
i orōne leuanti p̄uas q̄sc̄ia
dño seruē cupienti. **De visioe**
quā vidit fr̄ quidā i Tobitu
altiq; fr̄is Caplin xiiii.

Hater quidā sc̄ie cōsacō-
nis: dignus cui dñs sc̄ta
sua reuelatē dignatē: vidit q̄-
dā vire i visione se q̄ i i finitōio
clauallis positū. **E**t ecce p̄iosa
q̄dā i dumenta de pallis et
seins: a veneabilib; ~~p̄ois~~
q̄busdā p̄ois i eadē domo
iudebant et p̄parabant. **D**e
cui; rei nouitate cū multū
obstupiūisset: dictū ē ei vna-
menta ista de q̄b; ita miris:
p̄parata sūt ciudā de filiāb;
abbatis clauallis: q̄ modo
p̄cessua ē ad nuptias. **E**t q̄
nūq; habz pulchritudis i se q̄
cōueniat generi suo: optet ut
habeat saltē p̄ciosq; fragiā-
ciam vestiū atq; decore. unde
placeat etno sponso: i cui;
p̄uissimū thalamū nō nō
macula p̄ci. sed neq; ruga
negligēcie quā benignissie
cōtatis ipius i dulgencia nō
tereit: nullo modo itrac potit.

eadem igitur hora pulsata est
 tabula defunctoria et defunctus
 est ibi frater quidam de quo iuuentum
 est quod quous innocente et manu
 sueta uita duxerit. in opatione
 tunc aliquantulum negligens et remissa
 extiterit. Unde nunc eam ut cui
 gratiam absoluti decore propter me
 rita non prestabat. ei numerum
 fratres de orationibus suis copiosio
 rem orationem impenderet. *Demosthenes
 layco qui missam per sompnum
 didicit. Capitulum xv.*

Rarissimum celestium distri
 butio spiritus sanctus. qui omne
 datum optimum et omne domini per
 fertur. descendens a patre luminum
 singulis fidelibus prout uult
 dispensat. monacho quidam
 layco et illiterate speale ac mir
 rabile quoddam gratie sue. conferre
 dignatus est. Hic itaque homo galterus
 nomine doctus et litteratus fide et
 deuotione non inferiori uestiarum
 officium in clauallibus multo tempore ge
 rens. non secundum personam accep
 tionem. sed necessitates indigen
 tium uestimenta fratribus cum multa
 dulcedine caritatis prouidebat.
 qui etiam puritate innocentis uite
 tam deo quam hominibus curam et
 acceptam eam. Huius aliquando in situ

suo quiescenti persona quedam
 reuerenda dormienti apparuit.
 precipiens orationem quatuordecim
 ut intraret et diuine maiesta
 ti deuoty missam cantaret.

Ille uero super huius precepti no
 uitate non parum attentus sil
 etiam persone sue humilitate con
 siderans mirabatur quidem per
 uerundia. sed precipientis
 auctoritate pressus. nec resistere
 ausus. uelociter paruit spanti.

Aggressus itaque insolentem opus
 et sacerdotalibus ornamentis.

In duty. missam de spiritu sancto cum
 magna deuotione per sompnum
 celebrauit. Cumque euigilasset.
 eandem missam quam antea petito
 utpote literas nestriens igno
 rabat. coedens sciuit. et
 eam deinceps per plurimos
 annos in memoria retinuit.
 tantoque ea in meditationibus et
 orationibus suis dulcius rumin
 tiam studuit. quanto se hanc
 non ex humana doctrina sed ex
 inspiratione diuina didicisse
 iocundius meminit. *De magna
 penencia cuiusdam cuius in
 firmitate ipius Capitulum xv.*

Quibus quidam cum de do
 mo clauallibus leuitate

sua. tertio fuisse egresso.
 tunc recepto: tunc salu-
 taibus moribus suis p[ro]p[ri]is
 b[ea]ti b[er]nardi c[on]p[er]it cepit
 apostasie sue p[ro]p[ri]am i[n] q[ui]o
 u[er]o t[er]tio g[ra]t[ia] p[ro]p[ri]etate sue
 rat totis medullis cordis
 hoerere: quid p[ro]p[ri]e ul' sa-
 tisfactionis d[omi]no p[ro] t[er]tio enoxi
 reatu suo offerre posset em-
 ius querere. Et i[n]spirante d[omi]no
 cognouit et intellexit ad p[ro]-
 merenda venia delictor[um]:
 et ad optinenda g[ra]m u[er]u-
 tu[m] nichil efficacius nichil
 acceptabilius i[n] aspectu d[omi]ni
 ee sacrificio cordis contriti
 et sp[irit]us humiliati: q[uo]d solum
 regno celor[um] u[er]u[m] fuit p[ro]ua-
 let: et formidabile cunctis
 diuine iusticie distictione
 gemitibus i[n]enarrabilibus
 flecte c[on]sueuit. Hec itaq[ue]
 pietatis arma corrupiens:
 et se c[on]tra seip[s]u[m] erigens:
 p[ri]mo quide[m] uniuersas cordis
 obsuancias sine dissimula-
 tione negligencia quatu[m] po-
 tuit obsuare studuit: et
 i[n]sup cotidianis p[ro]p[ri]is et

lamenti p[ro]p[ri]a sua p[ro]p[ri]a dilue
 sollicito fuit: salubri p[ro]p[ri]o
 exemplo stantes ne laberent:
 lapsos ut erigerent i[n] forma[m].
 Ceteru[m] disponente d[omi]no q[ui] foera-
 oribus p[ro]p[ri]is foerora solet adhi-
 be[m]e medicina: quos i[n]effabili
 pietate sua quos uasa ~~corrupta~~
 cotuclie t[er]ret i[n] uasa honois
 et g[ra]t[ia] i[n] g[ra]t[ia] e[st] p[ro]p[ri]o i[n] ossibus
 fr[act]is p[ro]p[ri]i. et p[ro]p[ri]o e[st] i[n] fe-
 mora u[er]u[m] pestio apostemate
 canteroso: et i[n]sciente i[n] dies an-
 gustia languoris totu[m] distabuit:
 ita ut caribus i[n] locu[m] u[er]u[m] u[er]u[m]
 undiq[ue] corrosio ossa mudata
 patefere[m]t: et uulnea u[er]u[m] u[er]u[m]
 staturient. ~~Amis~~ itaq[ue] plu[ur]ibus
 i[n] grabato curteratis: et diuine
~~anadu~~ anaduisionis flagellis hu-
 lit subditu[m]: quot hoeris uiue-
 bat totide[m] pene i[n]ticionibus
 subiacebat. Erat ergo paciēti
 aie miserabil' dolor et angor
 a facie p[ro]p[ri]o corp[or]is sui:
 sil'q[ue] seruituibus ei[us] angustia
 cordis i[n]mensa p[ro] horrore et
 fetore que[m] tabrosu[m] u[er]u[m] co-
 tinue exalabat: sed laboris
 ac paciēti hui[us] e[st] nichilomin[us]
 remuneratio copiosa penes

deū utiq; reposita. **S**atagebat autē
 ipse fr̄ istiusmodi ī doloib; et p̄ssius
 suis semp; grās agē: corde edēs
 ⁊ oēs q̄fitens sese recipe longe
 adhuc ip̄aria incitis. **I**n autē
 iā ad purū excocta fuisset ī eo
 scōra p̄cā ut sc̄dm̄ sapientis
 dictū ablata r̄ubigine de argēto
 eḡdet vas puīssimū: tandē
 educta ē aīa illa de b̄re cōfla-
 torio purgatois: et velud ar-
 gentū igne examinātū mūda et
 nitida cū cetis misēdie vas
 trāslata ē ad palaciū sumi
 regis. **S**ed anteq̄ de lacu mi-
 serie ⁊ de luto fecis educēt:
 ad q̄solatōnē om̄i v̄e penitē-
 tū meruit ī hac iūta p̄libāe
 fructū laboris et paciē sue: et
 nescio quid ineffabile de illa
 sup̄na dulcedine ad quā sine
 fine fruendā ī proximo cat
 admittenda p̄gustāe. **Q**ua
 gustata: tāq̄ misto celesti ī-
 ebriat; p̄tius erupit ī iubilū
 p̄romi celestis. **E**t serenata
 facie. cepit ideota et q̄ nūquā
 cantāe aut legē didicēt: cū
 suauissima melodia quosdam
 novos multūq; delectabiles
 ymnos ac modulos cantāe
 de canticis syon. **F**acta autē

hac voce cōuenit multitudo
 fr̄m vidē grandi miraculo
 hominē tantis miseris ⁊ cala-
 mitatib; opp̄ssū ī ip̄o mor-
 tis accessu cantando ac tri-
 pudando morti iultante:
 et quodammodo dicente. **U**bi
 ē mors uictoria tua: **E**tte
 ego magna p̄tore et paup̄u-
 la hominū qm̄ stigmata
 dñi ihu ī corpe p̄ noīe ip̄ius
 paciēt̄ sustinū: te larual
 umbra: n̄r uerois. gaudij
 extimāte et uite p̄ditē nō
 timeo. sed potius cōtempno:
 scies te absorpta et penit;
 admichilata ī uictoria cruce
 dñi n̄r ihu xpi. **I**ta ergo p̄-
 centor n̄r modulizās ⁊ alla
 qd̄ ī plateis celestis ih̄lm̄
 frequētat̄ quodamō p̄ocu-
 pans: quid p̄ mortē caris
 factus esset ī carne adhuc
 corruptibili posit; p̄sago
 miraculo declarauit: simp-
 letabūda ⁊ laudas ī voce
 exultatois et cōfessiois bea-
 tati illā aīam exalauit.
De cui; felici q̄sumatōne
 b̄tus b̄uard; multū exhilat;

.m.

sermone deuotissimū ad fr̄es
caplo fecit: comedas i eo dignū
pietate fructū et amabilem paciam
eius omnibz pponens exemplū **De**
colloquio cui sc̄ia diuina scriptu-
rata collata ē Lap^m xviii.

Solebant i firmam clauall'
cū gaudio et amabile mag-
na referre de quodā religiose vi-
te conuiso grām quādā amabilem
et memoria dignā: quā dñs ip̄i
ant̄ obitū ip̄ius conferre dignatus
ē. Cū em̄ n̄r grā bone uite
ip̄ius mēta remunerare dispo-
sisset: et i firmate correptū ali-
quādū derubisset: tandem
ignescēte languore mortis
signa euidentia apparētia re-
soluōne corpustuli imminē
miciabāt. At ecce spirante ubi
uoluit et quā uoluit spū s̄o.
nouo uē et stupendo miraculo
illuminato ē intellētiis eius et apta
ligna illis: cepit hō rusticus
nō qui nūquā lras didicēat
expedito latino uti eloquio.
miras quasdam sc̄ias de scripturis
sac̄is differēs: nichil tñ pferēs
nisi qd̄ sane doctrine agruebat.
mirabant̄ fr̄es layci q̄ lras
nesciebant quā eēt huius rei
nouitas: et accitis quātorū
monachis. i audientia nichilo-

minus eoz isde i fuis septuag
mistia luculento sermone pande-
bat. **P**ostea suaves quasdam canti-
lenas de misteris s̄e ecclie mo-
dulatis uocibz decantabat que
nusquam audiri cōsueuerāt: ita
ut audientes miraculi nouitate
attonitos reddēt: et carit̄ suau-
tate mulcēt. **B**ed quod omnipotes
et misericors d̄s i hac tā i soluta
grā simplici et rustico hōmī
collata mortalibz inueste uoluit:
nisi hoc qd̄ i etna b̄itudine.
regni ip̄ius s̄dm apli sentētia
nō eēt iudeus aut gr̄ barbarus
et sc̄ita seruus et liber lras seu
illras. sed s̄dm p̄phiam erūt oēs
docibiles dei et om̄es a maxio
usq̄ ad minimum eoz agnoscēt
tue d̄ dñs. **O**tinā attenderēt
exemplū istud hom̄es inquieti
q̄ circumēt mae et aridam ut
palea lre impleat̄ et typo s̄ie
turgeat. ut uocent̄ ab hom̄ibz
rabites et m̄gr̄: ut gloriēt̄ se
eē legistas et detistas dyalēti-
cos et sophistas: ut de negocio
pretatis auaricie et ambitōm
seruiāt. **O**tinā iquā cordis
aure p̄cipent et i telligerent:
quā sicut rusticus hūc et ydeote
q̄ simplicit̄ i timōe dei abulāe

studuit i obitu ipsius diuinitie
 sublimitas collata e. et notia
 a misterior celestiu referata:
 sic eduiso ipi stulti et fatui
 remanebut i obitu suo: cu
 diuicias stie quas sine timore
 deuocauerunt ~~quo~~ euoment:
 et de ventre eor exher eas ds.
Et hec dicimus no ut stie appe
 titores gnialit rodempnem: sed
 ut doceamus omne homine p
 unitu sudametiu timoris dei
 collocat i fossato huilitatis: q
 timor dei scdm vera diffinco
 ne iacu sapie est: de hic qua
 tucup voluit stie supedifficet:
 quia nulla vniq stia iflat: vbi
 dina pit et fina cuitas edificat.
Itaq nouus iste theologus de q
 locuti sumus. q a timore dei iacu
 ens fastigiu pfecte sapie apphen
 dit de metuit i qsumatone pntis
 iute cu aliquadiu stas sentetue
~~reita~~ vaietate et cantiu mo
 dulata suauitate tnc dulcissimo
 poculo audientes letificasset: ta
 dem i bona ofessione trasiuit ex
 hoc mudo ad prem: felici absorp
 tione i abyssu etm luis absorbent
 dus: cuius hac iuta pntias

ad hoc tm ut ree atepat
 ut ~~no~~ nos i odore vnguetor
 quibz delibut ead tanto au
 dius curre facer: quato solis
 mansuetis et huilibz fonte ve
 sapie patere cognoscemz.
De comiso bubulo q vidit i
visione dnm ihu xpm boues
minante.
Cap. xviii.
Quonia quida ^{minante.}
 i vna grangia clacual
 lis bubuli gerebat officiu:
 homo purus ac magnesim
 plicitatis: quia oia q sibi a
 mgtris suis fuissent iuuta
 puptz ac deuoty crequebat:
 i diuine retributis itutu coti
 dianos labores patientissime
 tolerabat: hic quada vice vi
 dit i sopnis iuxta se dnm
 ihu xpm iocudo nimiu
 spectaculo illa sua dulcissima
 manu aculeu tenente: atq
 ex alia pte tenoms. boues
 xpm minante. **Quz** euiglassi
 i pmissi collaboratois sui
 mansuetudine benignitate
 dulcedineq mente reuoluet:
 exarsit subito i pcedis eius
 ignis vehemens desiden: xpm
 suspirantis xpm facie ad fa
 ciem vide cupientis. que

Quarta

i bta visione ta sociale colla
 borare habe merueat. **S**up
 dissolu uehement cupet et cu
 xpo esse pius dñs qui cu
 mitib9 ambulat et co sinoci
 naro cu simplicib9 e. deside
 riu paupis sui nequaqua
 differre voluit: sed mox ide
 fr egritudine cocepto lecto
 derubuit: et die septimo la
 bore et dolore cu morte fini
 uit: uitas ppetua cu rege
 sempitna que e xps dñs fe
 licit apprehendit. **A**d huc in
 extimis agente reuendissim9
 abbas ipius btus bñard9 gra
 uisimo i traui: quaten9 filio
 repatrianti cui9 qstiam pura
 ac simplice nouerat ualefa
 ceret et ia exire pante cont la
 truculos spitalis nequicie
 sua bnditione munitet. **C**u
 ues pdicta uisione ipso ifino
 referente cognouisset: pliu
 mu inde gtulato e. **D**uo
 defuncto pnuiciant de eo con
 fident: qm cu deo ambulauit.
 et ue cu ipso opato e ds: ideo
 q tustulit illu dñs. **N**o em
 poteat dñs miserato outpe
 suu suu i supmo agone de

seret: cui dignatissim9 comes
 et cooperator fueat i laboe **De ma
 gna huilitate cui9da cōisi.**
Quoniam quida **Cap. xix.**
 de frib9 clauall inocen
 tis uite et cōisacōis honeste:
 cu gñit aliquadiu egrotasset:
 tandē ad extima deuenit. **I**ntra
 iuit at ad eū grā uisitacōis
 btus abbas bñard9: et confortas
 illu ait. **C**ofide fili. qā nūgti9
 es ia mūr de morte ad uitā:
 de laboe tpali ad requie sempi
 tna. **A**lle uō cu igenti fiducia
 rñdit. **Q**uid ni pgnā ad dñm
 et cōtoe meū? **D**e cōfido. et
 quātū de nra dñi mei ihu x
 psūmē audeo cōs sū: quia cito
 uisuro sū bona dñi i tra vi
 uenciu. **P**orro btus pē ut eāt
 mediu sapiēs pastoeq sollici
 ty: timēs mīmū homi rus
 ticano ne tā fida rēspōsio
 de psūptōis magis temētate
 q de qstie puitate pcederet:
 ait. **S**igna rōe tuū fr: signa
 rōe tuū. **Q**uid ē qd locutus es?
Unde tibi ~~fr~~ subripe potuit
 tante psūptōis audacia: **C**u
Fruēo tu ne es ille paupcu
 lus et miserabilis homo qui

cū nichil aut ppe nil habēs
 stō necessitate forsitan magnis
 quā dei timore cogente ad nos
 cōfugisti: multis p̄ribz tandē
 aditū īpetrando. **N**os uō causa
 dei collegim⁹ īopem: et parē
 te fecim⁹ ī victu atz vestitu cetis
 qz cōmū uitatibz. hys qz nobiscū
 sūt sapientibz atqz nobilibz uis:
 ⁊ fr̄us es quasi uis ex ill. **A**uid
 ergo t̄buisi dño p̄ oībz istis:
Et ente nō suffiat īgtitudinē
 tue ītis accepisse te tot bene-
 ficia dei manu dñi: nisi et
 regnū ip̄ius hēditariō iure ven-
 dices tibi: qd̄ nullz uisqz r̄gū
 aut principū quātūlibz auri
 ⁊ argenti inolibz potuit cōpae.
Ad h̄ ille r̄ndens placido vultu
 ⁊ t̄nquillo aīo dixit. **B**n̄ pater
 t̄mne? b̄n̄ utiqz potasti: et ven-
 sūt oīa q̄ dixisti. **V**erūptū si iu-
 bes loquar ad dñm et p̄em
 meū: et paucis ap̄ia vñ nichil
 paup̄i ⁊ misēō potuit suggēi.
 tante nō p̄sūpcōis sed ut ego
 q̄fido deuocōis occasio. **N**ā si uēa
 ē illa p̄dicatō v̄ra. quā sepius
 t̄culcastis qd̄ s̄z regnū dei nō
 carnis nobilitate nō t̄rens di-
 uic̄is possidet: sed sola obedie

ūtute acquirit: h̄c v̄na sen-
 tenciā tāqz iūbū abbiuati a
 dño sedula cōmēōratōne ap̄d
 me continui: pones illud q̄
 signaculū sup̄ cor meū assidue
 meditando: et sup̄ brachiū me-
 ū sollicitē opando. **R**uēte si
 plagz ab om̄ibz iuḡis et somis
 meis quibz me obsequi ac siue
 iussis: et si cuiqz illorū aliqui
 t̄obediēs fuit: et si de fr̄ibz n̄ris
 quēpiā ūbo aut signo ul' quo-
 libet alio mō quātū t̄ne fuit
 contristau. **N**ō si opam dedi
 om̄ibz ī xp̄o obedie om̄ibz
 seruiē cūctosqz p̄ dei grām
 dilige: qz p̄hibē me p̄ ut de
 nūa ei⁹ nō q̄fida. **V**is itaqz
 pat̄ cū tale r̄fū ab hom̄ie ruf-
 ticano accepisset: gauisqz gau-
 dio magno valde: et ait. **V**e
 b̄s es fili t̄mne. q̄a cad̄ ⁊ sāguis
 nō reuelauit tibi sapiam h̄c:
 sed p̄ celestis ip̄e te docuit:
 ip̄e posuit aīam tuā ad uitā:
 rectissimōqz tramite p̄dixit ad
 p̄riam. **N**ā ergo secur⁹ īgrede:
 quā iā patef̄a est tibi ianua
 uite. **D**efūcto itaqz fr̄e ⁊ creq̄is
 celebratis venēabil̄ p̄. de con-
 uisatōne et q̄sumatōne ei⁹ simo-
 nē ī caplo luculentū sua illa

.rñ.

deuotione et **f**acienda peccant:
omnesq; illis exemplo ad amorem
obit mirabiliter accendit. **V**ehe-
menter namq; affectus fuerat in
responsione illius? et magis.
congratulabatur ei sup obit iustitiae
et sup ipius ai puitate: qua
si vidisset eu signis et prodigijs
choestante.

**De conuio p q cuius
morte dñs glosa reuelat
demonstrat dignitatem qrite
pfectiois i iustia sua fuit et
quanta bñtitudine i morte qse**

T sup dno cenobio alit quida **cuty**
conuio extitit vir religiosus **fit 6
xx**
at magne mansuetudis:

qui p magisteriu dñe gre didi-
cerat ee mitis et huilis corde.

huic ceti frs testimoni phibe-
bant qd nuqua uisq; fuisse irasci:
nuqua quibuslibet iuris p-
uocatis ad ipacientia irrupere.

huic inspirante deo statueat finit
i mo suo ut a quibuslibet fribus
iuste ul' iniuste pclamaret: to-
nens p illo exaret: et p singi-
lis p nra ad minus una uice
diceret. **C**uius etia exemplo i-
formati multi clauallenciu frim:
eandem consuetudine usq; hodie
quasi p lege custodiunt. **V**eritip-
tune si accepta deo et grata
honibus eat deuoto et huilitas

huius bti vi. uideat qd qd res-
ponsuri sit deo i die tñedi ex-
amnis eius q ecclia nitur? qui
si forte ab aliquo pclamati fuerit.
exspant: et ad ipacite uba pro-
rumpunt: rancore quoq; que adu-
pclamantes se contempunt dissimili-
lacie nequit: seu etia oportunitate
captat quo no caritatis s rancoris
spu impulsu. eos q se pclamauerunt.
cu quata pnt exaggeratione culpe
reclamet. **P**dicty itaq; vir dei
quadam uice p negotijs ecclie sue
i uia directy: nate habuit p fan-
tes cuiusdam nemois soly tñsire.
Contigit aut eu ibide i man-
iude latronu: q etia despolian-
tes eu. iuuentuq; quo uehebat
cu sartuicul rapuerunt: nil ei
penitus p' sola caritate relique-
tes. **I**lla uo qui no eat incaute
foxis i cysterna relicta: sed fir-
missime pacie nodis ut i timo
cordis asfeta: sicarioy uolencia
tine no potuit. **P**alua igit car-
itate: nichil dei suus amitte po-
terat: quia p nichilo ei erat qnt
illa remanete pdebat. **R**ecedentibus
ud latronibus cu ia paulu-
lu pressissent: ipse ad oronem
pstermit: obsecras dnm ut hac

eis inquietate remittet. **Q**uidam
 aut ex ipis intuitu dei reuisa et
 frēm alonge subsecutus: curiosiq;
 obseruabat: uolens scire qd ageret.
Et uidens eorū diuicijs insistentē:
 relecti cursu reuertit ad sonos:
 percipiens pectus suū et dices. **V**e
 nobis miseris et dāpnatis. **E**n
 moriemur omnes quia hūc tū scū
 hōmīe et tū scū monastēij frēm
 malo nro ^{tam} male tractauimq;: si
 quidē ipō reuelante agnouerāt
 qd de claualle eēt. **H**ic enī tāt
 ex quo recessit a nobis nō cessat
 orae nī gemitu et lacrimis: nec
 dubiū ē quā ipē dñm roget
 etiā p suis inimicis. **P**ost audientes
 lacrimuli illi cōpūcti sūt aīo. **V**e
 locitq; redeūtes: inuenērūt illū
 adhuc ī orōne flexis genib; in
 tentū. **C**ui mor uinūsa q̄ uolēt
 ei abstulerant restitūt: et ueniā
 supplicat postulatā ī pace dimittūt.
Quo uiso: fr̄ ille saluatori xpō
 imensas grās referens, gauisq;
 ē gaudio magno valde de com
 pūctioe p̄dōmū magis q̄ de re
 ceptioe spoliōz. **I**ste gō uir bonq;
 cū rapōto s̄tō laudabilē usq; ad
 finē uite sue p̄seuerasset: tandē
 uorante se dño collectq; ē ad p̄sēs
 suos: uisurq; bona dñi ī fra uiuē
 cū: aīmodo et usq; ī sempiternū.
De cui; glōsificōne: uisio t̄lis

apparuit eadē qua defūctū est
 die. **E**rat ī quodā monastio lō
 gius a claualle remoto mōch;
 quidā religiosq; et magne opio
 nis uir: quē p sua s̄tate omnes
 eiusdē monastēij frēs s̄mē dū
 gebāt. **H**ic igit eadē die qua
 p̄dicts fr̄ ī claualle defūctū
 ē: et ipē moriens ad ext̄ma
 deuenit. **C**ūq; iā moeti p̄rimq;
 uidēt: raptus est ab hūanis: ita
 ut orū mēbrōz officio defūtu
 tus a mane usq; ad horā nonā
 iacēt īnobil. **T**antūmodo ī
 pectore modicū s̄piramenti
 superat: qd enī a moctuo se
 cernebat. **I**ta ergo de mane si
 cut iā diximq; usq; ad horā no
 nā ī extasi positū: tandē ad
 seipm reuertit: uicutesq; recepta
 lingua iterū ī uerba laxat.
Stupentes uō q̄ aderant: cau
 sam ab eo repentine discessio
 nis ac reuisionis flagitāt: q̄ba
 ipē r̄ndit. **H**odie nī a sensib;
 carnis ī spū subleuatus aff̄heret:
 inueni me subito ītroductū
 uelut ī paradysū uoluptatis:
 ī locū glōsū atq; p̄clarū r̄mīs:
 cui; aptitudinē pulchritudinē
 atq; amenitate hūam sens;
 angustia estimāe nō sufficiat.
Videbat̄ illic p̄ciosiorē uasē

.m.

aliozq; ornamentoz gl'a mag^{is}
 ⁊ diu'sitas multa: i' finita quoz
 deliciaz pparato: quō s'j solet
 i' aduentu cuiuspiā potentissi
 regis aut t'patois. Erant etiā
 illi s'ci inu'abiles: i' mensa
 clauitate chorustantes: quoz
 alij iā aduenerat: alij adhuc
 de ciuitis ptibz i' uidi uenie
 bant q' ad grande spectacula
 citatim pperantes: et uelut
 ad die sollempne vndiq; con
 fluentes. Audiebat p'tea ibi
 dem suauitas armonie celestis:
 ⁊ resonabat vndiq; gratia
 actio ⁊ vox laudis. Ego nū
 hys q' videbā ⁊ audiebā nimis
 obstupuisse: sciscitatus sū ab
 angelo ductore meo: quena
 eet tante sollempnitatis ⁊ le
 ticie occasio. **Hic** uō r'ndit:
Hic ē celebritas noua noui
 cuiusdā s'ci hodie de domo n
 clauall' assūpti. ⁊ i' gaudia
 ista modo sollempnit' introdu
 cendi. **Hoc** itaq; d'cto: iussit
 me citiq; egredi: atq; ad hūa
 na redit. **Ad** cū ego minū
 detestaret: obsecrabā me
 dulluz: ut ab illa felicitate
 ad miseria corpis ampliq; nō
 renitterer. **Ille** uō respōdit:
 modis omibz optet te ad

frēs tuos regredi: donec annūcies
 que uidisti. **Quo** facto ptius reu
 teris: et etie istius leticie p'tici
 piū obtinebis. **Huius** rei grā
 missa sū ad vos iudicāe uobis
 ista q' uidi: ut et ipi benefaciē
 tes p'ficiatis ⁊ p'seueretis i' bono:
 stientes utiq; q' nō deerit m'ces
 o'p'i uō. **Et** cū ista dixisset: illo
 ualedicens eis obdormiuit i' **domo**
dño. **Plauit** aut eū oīs cōgre
 gatō monastij plautu magno.
 utpote scissimū ⁊ magne utili
 tatis uirū: de cuius exemplo oēs
 erant i'formati: et de cuius cōsilio
 pendebat uniu'si. **Ille** ergo solli
 citi tempz horamq; notantes:
 cū requisisset i' clarualle cōg
 nouerūt frēm sup'dictū eādē
 die qua uisio demonstrata ē.
 fuisse defunctū. **Cuius** mirū
 tanta ac talis i'uenta ē cōi'sacō:
 ut fidē facile faceret tanto ac
 tū miraculo. **Stus** uō b'nardq;
 cū quidā de frībq; hār uisionē
 coram eo cū grandi ānnacōne
 referet: ita r'ndit. **Et** vos frēs
 ita miramini? **Ego** uō magis
 annūcie incredulitate ⁊ duricia
 cordis u'si: qui adhuc minime
 cōditis aut miniq; forte adūtitis
 uocē illa ueridicam: q' de celo

clamat: **B**ñ mortui: qui tñs mo-
runt. **A**mmodo enim id dicit sp̄s: ut
requestant a laborib9 suis. nichil
siquidē luce clarius et iuta qua
vivo certis gstat: omnes q̄ t̄ ordib9
hu9 puitate obedientes et huiles
p̄seuerauerit: mox ut carne ex-
uertit ab oī miseria p̄tina exue-
dos: et immortalitatis glā vesti-
endos. **A**udientes uō fr̄s ab
ore tanti p̄ris testimoniū h̄c de
puitate ordib9 uehement̄ gforta-
ti sūt: et de glōsificatōe fr̄is q̄
puitate ordib9 totis vib9 sectat9
fueat dñi clemenciā collaudan-
tes: studebat et ip̄i distictiois
~~u~~ uite vias neq̄q̄ abhorrere:
ut et glōsificatōis q̄ artū et agus-
tū viā p̄t̄ xp̄m i credentib9 re-
p̄mittit̄ p̄ticipes effici merent̄.
Omn̄a et nos q̄ t̄pib9 istis no-
uissis q̄b9 refrigerante iā caritate
tepiditas et negligēcia usq̄quaq̄
subtraē cepit: hec audh̄m̄q̄
legim9: recalcstram9 ad imitan-
dū vigore feruoris et deuotōis
stōe p̄m̄: ne forte q̄ filia ip̄ius
cōsiliōis t̄cia habem9. cōsiliōe
~~q̄~~ reprobā degēns effert̄.
sicut puitate ordib9 sacri negli-
gim9: stā puitate illiq̄ sūme
bfitudis alienati. illuc depute-
m̄: ubi nulla ordo. sed ..

sempiternus horrore i hitat. **De**
fr̄e quē bñs bñard9 amon-
uit ne tēptatōm cedēt. xxi.

Dost t̄sitiū reuentiss̄
p̄ris bñardi fuit i clāe
ualle fr̄ q̄dā q̄ i p̄mordio con-
uisiōis sue tūq̄ nou9 miles
crebros hostiū assult9 tolerabat:
c̄bra temptatōm̄ iacula scuto
pacie vilit̄ excipiebat: sup̄
oīa em̄ sp̄m̄ formicōis adeo
ifestū sentiebat: ut fantasias
misere carnis q̄s maligna ille
credi ei9 i gere continue nite-
bat̄ manu sac̄ ap̄ūctiois et
orōnis vix abige valēt: et in
hoc fr̄uōis gstris tota die cō-
tristat9 i credēt. **A**ugebat̄ dies
molestissimū h9 gstris mole-
tia: nec eāt rudi tyrūculo
tanta pacia: ut violētā pas-
siois dure se vltis9 ferre posse
confidēt. **U**nde etiā delibera-
uit aīo cedē temptatōi: et pro-
terto religiois hitu ad st̄m̄
reuit. **C**ūq̄ iā sollicitate recede-
di oportuitate obsuaret: asti-
astitit ei p̄ visū bñs bñard9
paulo aī defūct9. i xp̄ans ip̄m̄
secediā: et arguens sup̄ i qui-
tate quā mente gregat: et actu
p̄fice satagebat. **C**ū **C**ui tū
ille r̄idisset sese diutius

reluctatū fuisse: et iā tēptatōis
 violentiā ferre nō posse: aut
 stū ad illū. **B**eruo p̄nosces:
 qm̄ multa ē adhuc cōtinūa
 manent. **H**ed age vilit̄ noli
 deficē: qā dñs aderit tibi tāq̄
 adiutor ī oportunitatibz ut eruat
 te. **U**nde tibi pollicet̄ q̄ si ī
 ordine usq̄ ī finē p̄seuerāuis:
 saluus eris. **N**ō si aliq̄s te nocē
 temptauerit: ī die nouissimo
 ego p̄ te r̄debo: et aīam meā
 ponā p̄ aīa tua. **Q**uē amicu
 fidelē p̄m̄ p̄em̄ auxiliāū for
 tem: quī moxte carnis ī uita
 b̄ta manēs. se fidelē p̄bans.
 ouicula tritante iā iāq̄ ī ba
 rātrū apostasie r̄uente carni
 dignant̄ uisitauit: blandis
 q̄solatōibz foruit exhortatōi
 bus roborauit: et p̄ dei mise
 ricordia de p̄p̄o p̄cipicio
 moxte ad uias uite reduxit.
Tali nāq̄ pollicitatōne tanti
 p̄is. p̄dicty fr̄ aīat̄: sp̄m̄
 pusillanimitatis et diffidentie
 penit̄ a corde suo. elimināuit:
 et ad agone certitūis īredi
 biliter roborat̄. demit̄ps a sta
 bilitate sua nullis maligni sp̄
 machinatōis seu tēptatōnū
 uolentijs. moueri potuit: sed

sicut ei p̄dictū fuerat multoz cō
 tinū. agones desudās: de cūctis
 p̄ dei grām uictorie fr̄phū re
 portatē meruit: atq̄ ī ordine s̄o
 usq̄ ad finē uite sue ī optima
 cōiūsatōne p̄seuerans: salute
 etnā s̄dm̄ s̄ponsonē. deo dilecti
 p̄is sui. felicit̄ q̄secutus ē. **D**e
 fr̄e tui st̄us malachias et st̄us
 b̄nard̄ apparuer̄ et p̄ culpa

Huius quidā de sua castiga
 uerit̄ ca. xxii.
 fr̄ibz eiusdē cenobii cū
 īstructo dyabolico ita mēte cor
 rupt̄ cēt. ut iā apostatūe a deo
 et pactū cū īfno facē id ē ad
 st̄m̄ rediē disponēt: uidit ī visu
 noctis b̄m̄ b̄nardū et st̄m̄ ma
 lachia reuēntissios ip̄ius loci
 patronos ī dormitōio de ābulan
 tes et fr̄es ī lectis suis pausantes
 singulatim uisitando b̄ndicen
 tes. **Q**ui cū ī ordine uisitatiois
 ad lectū uidentis h̄. deuenisset:
 nec tā benigne repperere. nec
 benedictione qua cet̄os firmāue
 rūt roborauere: sed magis q̄
 indignantes adūs̄ eū stabāt:
 sicut b̄tus malachias ad st̄m̄
 b̄nardū locutus ē. **H**omo iste p̄us
 et ī quiet̄ nichil oīno boī gerēs
 aīo. nō timet īiquitate medim̄

i cubili cordis sui: itaq̄ p̄ua vo-
 luntate dyabolice suasioni as-
 sensu dedit: ut ad vomitū se-
 culi quātinā potit reuertat. **Q**uo
 audito: b̄tus b̄nardus dixit ei.
Tu de monastio meo fugē
quies: Et quo fugies miser
 a facie dñi? **Crede mihi:** q̄a
 malo tuo clia cogitasti. **S**cio
 scio: sola veracō intellectū dabit
 auditur: et qui p̄ timorē dei
 te coerigē neglexisti dignis
 iubeib9 castigat9. **U**ltei9 fugē
 nō temptabis. **E**t hys dictis:
 cepit eū crebris ictib9 timidē
 baculo quē tenebat: et ait.
Ecce stipendia q̄ mēris: sur-
 ge nūc et fuge si potes. **F**u-
 gilans autē fr̄ ille. iuēnit se
 timisioib9 illis totū quassatū
 atq; fractū: ita ut ad firmi-
 toxiū duct9 lecto detineret. **T**re-
 mens itaq; ac pavens fr̄es
 q̄ sibi astabat rogat: ut p̄ceē
 quātorū ad se faciāt veniē.
Quo accersito: cū multa con-
 tione cordis ofess9 ē malicia
 quā mente corepat. et ope
 p̄ficē itendeat: et penā quā
 inde ptuleat. **P**ricee uō de-
 sidia et secedia ei9 sicut

dignū eāt corripiente: et p̄
 reatu instabilitatis p̄mā i-
 uigente: isdē fr̄ p̄fete re-
 sipuit: et nō apprehendit eū
 vlt̄ desiderū fugiendi. **C**ū
 etiā salubrit̄ didicisset durū
 sibi fore cont̄ stimulū p̄uge-
 tis gr̄e calcatrāe: studuit
 decetēo eidē gr̄e salutē suā
 i se misericordit̄ opanti cū
 timore et tremore coopari.
De cōfuso q̄ stōs āgelos i habitu
suo p̄sentes vidē meruit. **La.**
xxm

Tfirmabat: aliqui cōfuso
 quidā de fr̄ib9 p̄fati mo-
 nastii homo religios9 et
 laudabil' cōfuso: q̄ in
 simplicitate cordis sui viā
 artā et angustā p̄ quā itur
 ad deū i offenso pede sicut
 i morte ip̄ius patuit **cur-**
currerat. **C**ū em̄ bonū
 cursū cōsumasset: et iā ad
 exēma deuenisset: ap̄tis oculis
 vidit stōs angelos p̄ntes
 assiste lectulo suo. **Q**uos ut
 vidit: mirū i modū exhilat9:
 quasi iā de morte t̄phaēt.
 c̄trāstantib9 fr̄ib9 ait. **Q**uōd
 nō appatis angelos dei?
 qui modo venerūt: **p**ulsate

Oratio

ergo quatuor tabula: qui ipi
pistolant exitu meu. *De* uba
sineat: mox piosa resoluty
i morte. felice aiām reddidit:
nec dubiu qui spūs bñ quos
puidē merueat eā suscepert:
et secū ad gaudia sempiternē
bñitudinis pduerūt. *Qualit*
comisa qd sine licētia caligas
lauit & dūto pūnto sit ca xxiii

Quonia de p̄clais moibz
religiosaz cōsatione seu
enā p̄iosa moete stōz p̄m
ad edificatiōē pficiētiū
multa iā diximz. libet nūc
ad cautela desidiosoz negli
genciā cuiqdā fr̄is et penā
quā p̄ eadē negligētia sua
diuinitz sustinuit trāsferē:
quatmz sicut volentes pficē
ūtutū exemplis ad meliora
puocant: ita negligentes q̄p
diuine aiādūsiōis vlciōne
territi. veruēciā mōea sac̄
ordis iustituta trāsgredi ve
reant. *Comisa* quidā gran
giaz clacūall: caligas suas
absq̄ m̄gr̄i sui licētia lauaē
psumpsit. *Exierat* aut̄ solz
et stabat i ep̄idine riuu qui
p̄e grangia fluit: cepto ope
iustitens: heu miserimz nō

osiderans. q̄ ḡuit i oculis dñi
deliquit q̄ i minimis puitate
sac̄ ordis violae psumpit. *Li* ergo
ut diximz temeratio op̄i cuius
m̄gr̄i testem cōstātm nō hēbat
iustitē: audiuit voce clamante.
tūq̄ si aliq̄s alti loq̄ret: & di
cente. *Prote* prote. *Ret* moxa
sensit se idem cōsū duobz ḡ
iustitens ictibz ferri: vno i
capite & altero i pedibz: t̄medq̄
ac pallens conuicty i grangia
redijt: qd fecisset & qd audisset
ac qd patē. t̄mentibz labijs
fr̄ibz iudicauit. *A* q̄bz cū q̄festi
ad abbaciā trāsmis̄s fuisset:
p̄m̄ suū p̄t̄ & penā p̄m̄ qua
poteat huilitate q̄fessy. *Dicebat*
aut̄ eosde icty quos iuisibilr
arcepat: paulatim ad itiora
sua serpe: vnu a pte capitis
& alterū a pte pedū: sc̄p̄ moīs
oibz uite t̄minū sc̄ctiturū: dū
idem icty i corde ip̄ius sibi
mutuo iūgerent. *Qd* etiā
vex fuisse rei exity p̄bauit:
dū isde fr̄ paucis m̄positis
diebz i bona q̄fessioē vitā fi
rmit: tūto *pūnto* pūnto ut
p̄e t̄dūmz ad deū vades q̄to
tribilioē moete p̄ culpa sua
pūnti p̄meruit. *Sed* quid

m

excessu p delibetione quide
 sed ree p contemptu mune
 cotracty: adhuc aliud quoddā
 sile huic licet nō i claraualle.
 sed Talia domo cystriensis
 ordis factit. referre liber: qua
 tūq p hor pbeius ecia mū
 mox mandatorē trāgssione
 nō pui pondeis apud deū
 cē: et ut mētis mē desidia
 genūno exemplo qī manu
 quada sollicitudis ut ad cau
 tela sui euigilet exatet. **Ceno**
 buū quoddā cystriensis ordis
 vambat abbate. **Voraty** ē aut
 pater abbas: quatin9 ipō pūte
 et osiliū dante sctōm ordinis
 istituta: frēs domo ydonea
 psonā i ptem et pastore aiay
 suaz eligerent. **Sū** aut temp9
 electiois istaret et pē abbas. tū
 ex pūatis q̄ ex publicis collo
 cūtib9 singulor9 uota x uolū
 tates didicisset: congruuit
~~fontis pte~~ saniore pte vna
 nūm cōsensu eadēq̄ sūā i
 psonā quada cōuenisse: que
 tū forte aberat sed icontue
 ti pperabat eē ventūa. **Frat**
 aut psona eadē: maior celler
 arius dom9 ill9. **Nocte** uō
 die elōnis pcedente: audiuit
 pat abbas p diuinā reuela
 tione voce dicente sibi. **Vide**
 ne monachū illū constituas

abbate: quia sine caligis iace
 p̄sūpsit. **Ad** hūc voce uenēabil
 abbas vehementer expauit: et cū
 multa animatione quidnā sibi
 dūis p hor istituae dignaēt: an
 cipiti cogitatione pensabat. **Por**
 ro psona sup̄ memorata q̄ ad
 tanti officij dignitate ydonea
 fore spabat: p̄die q̄ electio cele
 braēt sero uenēat: queq̄ ecia
 sūmo mane p̄em abbate signo
 q̄fessiois facto i caplin trauit: et
 quia quada uice dū cēt i tūmē
 mūmo estu decto decto. caligis
 erue atq̄ sine caligis doctie p̄
 sumpisset. hūilū q̄fess9 ē. **De**
 hūc semioib9 x q̄ maturiois
 erant osili9 cū p̄e abbate con
 uenientib9 quatin9 de electioe
 tractaret. reperūt omēs pari
 voto eadēq̄ sūā petē: que
 dīne reuelatiois archanū tali
 honōe p̄uandū ~~inducant~~ in
 ducant. **Et** p̄t abbas dīct9
 eis motiut quid sibi diuinit9
 ipatū fuisset: et ut alia psonā
 eligerēt osiliū dedit: dicens i
 possibile eē ut cōt̄ q̄stiam suā
 mandato dīi iobediēd existēt.

De mirabili fūore dulcis memoie
quoddā iohis p̄ois clāuall ca rry
oportuni fore existimo
O virū v̄tutis dulcis videlz

memorie iohāne quōdā p̄ore
 clacual. que conditō tulit ad
 edificatōne posterorū stili officio
 reuocāre: qui de calce domū
 p̄ris rethab qd̄ nomē ascendēs
 nūptat: id est de feruore celestis
 discipline quā stūs pater
 binardū tradidit itentiuū sumēs.
 astensiones ī corde suo disposuit:
 et tanta ḡstantia indeclinabilis
 itentiois limite p̄ne traditōis
 obseruauit: ut vniū carnalis
 voluptatis seu pompe secularis
 tāq̄ virus mortiferū phœrestēs.
 sumē illud peratū nō arcesset.
 Exigit aut̄ hoc a nob̄ nri huius
 t̄pis plane miserabil̄ rōpia: īq̄
 tepiditas et negligētia usq̄ adeo
 īualuē: ut hodie feruentissimū
 sibi quisq̄ videat: si nō vsp̄qua
 tepidus et remissū iueniat. **Hic**
 itaq̄ strenuus vir p̄oratus ī claualle
 p̄ plures ānos fūctū officio. tanta
 alacritate sp̄s et paciā corp̄alis
 exercitij p̄te hanc sollicitudis am̄
 strauit: ut q̄i signaculū videt̄ po
 suisse sup̄ cor suū s̄mā illā. quā
benedictus b̄fius p̄ n̄ p̄posito seu
 p̄ori monastij p̄ponit dicens: q̄
 quātū pl̄ p̄latū ē cetis: tanto eū
 sollicitius oportet seruāe p̄cepta
 regule. **Erāt** ergo frequēdis diu
 nis p̄mptū et alac̄er m̄ms: nō
 noctib̄. nō dieb̄ requiescens.

Principue uēo dulcedini psalmo
 die q̄ ī sar̄ illo cōuentu multa
 morositate et uocis itentōne
 psoluūt: tota mentis itentōne
 et sollicitudine īstrabat: ita
 ut stuporū et an̄tiacōni posset
 quidē eē oib̄: paucis ymita
 tōm. **Dedeāt** at̄ ei d̄ns ad opa
 pietatis agrū s̄atis īmētū
 uorē s̄ grossā et validā. quā
 enā ī seruicō largitoris felicit̄
 expendē curauit: stens m̄
 n̄m̄ fluenta gr̄a p̄o
 fontis sine fraude eē restitue
 da: ut uberius iterū fluere.
Stabat aut̄ ī medio iuuetū
 larū tympanistā: sicut sup̄ior
 cetis p̄ officij dignitate: sic
 etiā eminentior cūctis s̄e
 deuotōis feruore et uocis ex
 altatōne: psallens et sātagēs
 p̄uenire p̄ncipes id est sp̄s
 angelicos cōiūctos psallenti
 b̄ p̄atos deuotōne psallenti
 ī aspectu diuine maiestatis
 ī odore suauissimū thyma
 r̄tiatis offerre. **Ret** leuē ḡstē
 iacturā reputabat: si q̄i
 rauitatis ul' alac̄ īfirmi
 tis īcōmodo ~~inuenit~~ in
 ueniente: sollepnē psalmo
 die singulū m̄m̄ alac̄er
 psoluisset. **Ad** m̄ r̄issimē
 accidebat: quia cū cetis dōm̄

.iii.

etiam a gratia sanum et competentis
 robore corpus accipat: et ad
 omne opus bonum pro regentis
 illud spiritus arbitrio paratum.
Ceterum inflexibile mentis eius
 seruitorem dei vigilantiam quis
 digne amittit. quis congrue
 effati queat quod sit infra
 longissimum et cotidianum sacrum
 vigiliam spatium seipsum ad
 tolerantiam ardui illius laboris
 amabat? actidia pigritiam seu
 somnolentiam vilitate impulsaba-
 bat. et si propter humane nature fra-
 gilitate dormitaret se vel raro
 deprehendebat. quam seueram
 uentione negligentiam suam re-
 darguebat? **U**t autem perpetua-
 tem vigiliam quasi comonito-
 rio quodam pulsata illibatam
 seruare valet: lignum quoddam
 in superiori parte stalli in quo stabat
 in gemosa compositione sic apta-
 uerat: ut si quando pleritate vi-
 giliam preterea dormitaret cepisset:
 nutantis capitis declinatione
 malleolus se percipiens eriperet:
 et ad vigilandum repente
 lectu suo sollicitiore redderet.
Porro ad operum manuum cum forte
 alias exortupato esset frequenter
 ibat: hanc seque se et in hoc
 exercitio demonstrans: et pu-
 sillanimes non tamen voce quam

exemplo ad tolerantiam laboris
 exhortans. **S**icut uero secatiois
 et messiois tempore quando beati illi clau-
 uallenses mures velud in frivolo
 tota die frigitur adeo tenant la-
 boem instabat: ut omnes pro neglig-
 gentias aliorum tempore illius laborio-
 sis diebus cotidiano sudore se
 diluere reputaret. **U**t uero pergit
 et aduenam se esse super fratem ut habe-
 hic manente ciuitate sed futura
 inquire remiserit: et de substancia
 mundi quantum minus poterat
 accipiebat. sobrietatis et psimo-
 nie deore corpus suum castigans:
 quam uita in carnis marcarum
 perficit. **I**n vestitu quoque eandem
 modestiam et humilitatem suabat:
 grossos uetes et cotutos panos
 semper appetens et amplectens:
 preciosos uero molles et subtiles
 quasi quamdam pestem fugiens.
Nam ut de cetis taceat ipsum
 capitale lecti sui in quo per nocturnas
 uigilias et diuinos labores ses-
 sit caput reclinat consueuerat.
 non pariebat qualescumque plu-
 mas habere: sed feno et paleis
 illud farciens. sic cubabat. hanc
 surda auditor sine. quam in uita
 legit sed a multis quasi dura
 declinat: quam abhominabilem omnes

corpalis requies. **N** bñ et potius
~~appenda~~ appetenda huius sñ vi
 vilitas et abiectio sui thūilitate
 veā quā arrogancia abbatis illius
 ipsūpcone pessima de quo rta
 relatione cognouimus. qd̄ ī p̄tib9
 sarvinie cenobiū quoddā cystri
 ensis ordis regens p̄ans qui
 de lana tre illius fiebat neq̄q̄
 vti dignabat̄. sed p̄ciosos de
 flāndria p̄anos quib9 lenoci
 t̄is voluptatis et vanitatis
 satisfacē posset. annuatim sibi
 rōpari faciebat. **Q**uo defūcto
 cū monachi vestimenta eis
 int̄ se p̄trent̄. p̄ce dom9
 vnā de tūctis eis sibi retinuit.
 quā etiā cū sollempni quadā
 nocte quasi p̄ reuerētia diei
 festi idueret. tāq̄ si ardentib9
 lāminis candentis eris vret̄
 tribulit̄ exclamauit. et detesta
 bile veste longius a se p̄ient.
Que pieta. velut candelas frū
 scintillas ex se emitte visa est.
Atoniti stupore miraculi. ceti
 qui de anathemate illo aliqd̄
 rapuerāt. cū om̄i velocitate
 p̄tes singulas ī uediū p̄ferūt.
 ac ī vnū locū rōponūt scintill̄
 creberrimis vndiq̄ quasi de
 thibano ardente mirantibus.

Nec cessauit exiciale pdigū.
 quousq̄ vicin̄ abbates ī testi
 moniū tam t̄nendi iudici de
 asciti sūt. **N**ō sic hūilis iohes
 nō sic. q̄ p̄peruī hūilitatis xp̄i
 pluris estimauit om̄ib9 pom
 pis egyptior̄. q̄ veste p̄ciosā
 nō q̄siuit sed desperit. nē tū
 de vilitate habit9 sui glām
 mūdi sitiūt. sed ad glōsū
 uotis desiderisq̄ amittū an
 gelor̄ sup̄trauit. **Q**uāta q̄st̄
 tia mentis venēabil̄ p̄ce iohes
 cūctis voluptates calcant̄. **cap. xvii**

Utrū th̄is et huiusmō
 ste religionis. p̄ncip̄ la
 boris exicis tanta terat ei cō
 stancia mentis et longanimi
 tas pacie. ut s̄z ī cotidiano a
 gone desudat̄. nō facile tū
 refrigeriū qualiscūq̄ tyalis
 q̄solatiois sibi subripe patet.
 nūq̄ nisi ex̄ma necessitate
 vrgente vigilas s̄m̄ desere.
 seu īfirmiorū intrāe q̄sentiet.
Accidit aut̄ quadā vice dū sa
 cris vigilis īt̄esset. et corpa
 li molestia tact9 īfirmat̄.
 nec valet psalmodie odas
 strēmūitate qua solebat adī
 ple. **C**ūq̄ magis ac magis
 malū int̄ se grassari et p̄ vi
 talia diffusū serpe sentiet.

lus multū a cogitacōib⁹ suis
 uiget⁹ ut de choro eriet: p̄sti-
 tit tñ tristis quidē et repu-
 tans ne forte eiusdē īualitu-
 dnis īequalitate p̄ssā īfimi-
 toxiū qd̄ quātū ī se fuit semp
 uitae studebat: intraē apel-
 lēt: **F**uitis sollempnis vigili-
 ant: locū quēdā sēctiorem
 adit: ibiq̄ remotis arbutis
 quātō sēctius tanto securus
 talia sēctū loquebat: **Q**uid
 modo miser iohes: **A**d mō-
 erit: **Q**uāq̄ īfirmū: **Q**uāq̄
 īfirmū qd̄ solet aut sub
 flagellis dei laborantiū corpa
 misericordit̄ resouei. aut fla-
 gellat se simulantiū q̄ scias
 tribulit̄ dissipae. tantilla ī-
 cōmoditate uicta ītrabis:
Et quid hoc: **V**idelis ut lām
 molliōib⁹ cultis stratū et
 ornātū ascendas: et queq̄
 meliora sūt īrellatō. queq̄
 delicatiora īppriuariis
 p̄t̄ reuēntiā officij qd̄ īdignū
 sūgeis morture et pudmū
 obnoxie carni accuratiō p̄a-
 rent: et sic negligētiores q̄q̄
 fr̄m ad sēctanda carnis sue
 cōmoda tuo puocent̄ creplo:
Ergōne delinosa hac īfirmūte

cursū penitētie tue intrūpe de-
 bebis: **Q**uae nō potius p̄suis
 de m̄ia dei q̄ potens ē morbu
 t̄ tempore: ut et corpus excreat.
 et de labore p̄mē q̄ ē sēctūū
 b̄titudinis etne nichil minūe
 cogat: **M**utu ud dei monach⁹
 quidā p̄mū car loco illi īqo
 un̄ dñi talia sēctū loq̄bat: qui
 pietis tñ īm̄sticio ab eo diuisa
 clarus p̄h̄ n̄m̄uris susurrū
 audiebat: quiq̄ mox festin⁹ ad
 reuēntissimū abbate gualdū
 cui⁹ sup̄ mencione fecim⁹ cred: quid
 a p̄ore audisset īt̄m̄uit.
A quo uocato uix obediētia ro-
 gente īfirmūte ītraē opuls⁹
 ē: licet hoc īualescētis egtudis
 ei⁹ pond⁹ p̄ se require vidēt:
Leterū quā strēmie quā diste
 quā prudent̄ officij sibi cōmis-
 sū am̄strauit: q̄ benignū q̄
 piū q̄ caritatiū se fr̄ib⁹ suis
 exhibueit: quā rigidū q̄ **au-**
tor auctorabile cū forte censū ius-
 tice id deposset se ostendit:
 nō ē m̄e p̄uitatis euolue: **I**ta
 etiā delicatis et teneis more
 gerebat: ut tñ nouas et conf-
 formā ordis usurpatas cōsue-
 tudines carne magis q̄ sp̄m
 redolentes quas p̄ negligē-
 tias placet īsubūisionem

religionis et p̄dicōne aīar̄ facile
 pullulāe noneat: nūq̄ t̄pibz p̄ora
 ty sui claualli subrepe passist.
Dicebat t̄m̄q̄ sicut b̄ti plati
 sūt qui tradicōnes p̄m̄ p̄ vigore
 discipline illibatas custodiūt.
 sic p̄f̄o musei t̄m̄is q̄ p̄ neglī
 genciā et icuria sua. religionē
 itepese et ordmē dep̄ite p̄mittūt.
Nā t̄emel ext̄m̄ata religio: nō
 sine ḡuissimo standalo et p̄tur
 batione tā plator̄ q̄ subditoz
 refoemai potit. **N**ec mō ī ma
 ioibz sed etiā ī m̄moibz occu
 sioibz sicubi forte emerisissent
 cautissime euigilabat: adeo
 ut quada vice vna de semoibz
 p̄oessz dec̄p̄uz et fere edentulz
 indulgencia venabil' abbatis gr̄
 aldi pane īfirm̄toen ī cōuentu
 fr̄m̄ manduciet: patient' fr̄e
 nō valēt. **H**ec aut' īpaciā nō de
 t tabida peste iudie: sed feruorē
 religionis et ordinis emulacōe des
 cendebat. **D**icebat ergo. **N**ūquid
 nō senes nō debiles an̄ nos ī h̄
 domo st̄a fuerūt: a quibz tamē
 nūq̄ t̄le aliquid vsurpatū ē
 quale m̄r̄ a nobis p̄sūt: **N**ūquid
 nō remissiones et indulgencias
 corpales magis p̄ arbitio īpantis
 quā requisicōne p̄pe uolūtatis
 accipiebant: ita t̄m̄ ut misericōdia

eis īpensa consuetudinibus
 ordīs t̄m̄ine obuiaret: **S**ci
 mus uerō nō nullos eoz tāta
 altitudīe sp̄italis uite a curis
 carnis auolasse: ut etiā ī de
 c̄p̄ta etate miseros se repu
 tarent: si ī seiores alijs ī uig
 lijs ī ieiunijs iuenerent: cō
 solaciūtulas ^{quoq̄} corpales a platis
 sibi oblatas recipe nullatenz
 acquiescent. **T**uendū et ualde
 t̄m̄endū nob' ē. ne cū sancti
 antecessores n̄ri sp̄ū fortit' repe
 rint: et sp̄ū fortius cōsumāue
 rint: nos sp̄ū īcipientes carne
 qd' d̄s auitat' enervit' ḡsumē
 mur. **D**ua p̄t' si quis ē t̄m̄ nos
 ementez labor' sener' q̄ fatiscē
 tibz m̄ebz ī acie cōuentuz
 st̄ae nō possit: facius est ut
 m̄t̄ioze obsuanciā accipies
 n̄citate sua īfirm̄tozū t̄m̄si
 gat: q̄ cōuentū tenēs n̄r̄ ab
 strinentes et natiā grossioibz
 alimētis utcūq̄ sustentantes
 cōsolacōnes īfirm̄tozū req̄rat.
Tert̄y sūt aut' q̄ vniūsq̄ p̄p̄ā
 m̄cedē accipiet scdm̄ suū la
 bore: et q̄ p̄re seminat. p̄re et
 metet: q̄ iudex q̄ tribuliter
 minat' strutatū se d̄plm̄ ī
 lucris: subtilissā exanūacōe
 discinet: q̄ occasiōe qua ue
 n̄citate quis pondz diei et

.m.

estus qd̄ i vna dñi sabaoth
 poctae suscepimꝫ declinet. In
 hac igit̄ s̄t̄ feruoris emulatoe
 et religiose conuisciois. claita-
 to et gr̄e dei alit̄puz iohes.
 vita sua laudabil̄ q̄sumas?
 denariu diuini et isup men-
 sura bona et oferta et roagi-
 tatum et sup̄effluente qua s̄
 laboibꝫ multis vigilis sup̄
 modu. strenua quoq̄ execu-
 tione seruicij dei conq̄sierat:
 a sumo p̄fauulias receptuq̄.
 ifirmitate correptꝫ lecto de-
 cubuit. Ad que visitandu cu
 venēabiles vi es killꝫ danor
 quoda archiep̄us. et alang
 antiodorensis quoda ep̄us
 venissent: videntes hominē
 feruentissimu ut r̄ipa ḡuis-
 sima ifirmitate a soluo rigore
 suo it̄m̄ cede. ut salte vesti-
 bz egtudini ⁊ debilitati sue
 r̄opetentibꝫ refrigeraret:
 zelo quoda q̄passiois ducti.
 vestes aliquatulu tractabi-
 liores quas tante p̄sone et
 ifirmitati r̄ogruē nouerant
 iusserūt afferi: petentes ut
 causa leuantiis eis vestiri
 dignaret̄. Tu uo forno adletha
 dñi. eade vestimēta corā

se posita. seuerius it̄uenis: aut
 Ita ne beatiorē me fiet vestis
 mollis ⁊ tēnera? magis q̄ ḡssa
 ⁊ rusticana? Aut quale emoli-
 metū erit. hūilitate qua a p̄-
 mis r̄ouisciois mee ams tanta
 sollicitudie suae curauit? immēte
 moctis articulo p̄de? **Credite**
 p̄uitati mee: q̄ q̄ diu sup̄ est
 sp̄us i visceibꝫ meis nō r̄cedā
 a vilitate. p̄ qua elegi abiecto
 cēt̄ domo dei mei? nec dabo
 occasione iūinis meis ofuden-
 di me cū loquat̄ eis i pocta **Aut**
 aut̄ vocante dño. moxibūdos
 hos iā iāq̄ moxientes art̄exuēo?
 quat̄ vultis. p̄uidū hūc am̄s
 factū r̄duite et ornate: q̄ q̄qd̄
 de massa vitali sp̄u r̄arente fiat:
 nihil mea m̄esse ofido. **Tanta**
 itaq̄ fidei iūtitisq̄ ostancia mū-
 nity vir dñi iohānes? corrupti-
 bilis carnis manā exuit: ⁊ bō
 dñi i tra viuētū vidē p̄me-
 riut. Corpꝫ eiꝫ iuxta sac̄ ossa
 fr̄m veteris abbane quoz pa-
 nencia et hūilitate hant
 seguit̄ imitatz fuit̄ r̄odigno
 honore sepultū requiescit in
 pace. **De venēabili gherardo**
mōcho clacuall' pomodu abbate Ca-
xxviii.
Postq̄ aquila illa grandis
 magnaz alaz multaq̄

videntes p̄spicua diuine gr̄e
 p̄ncipia adesse stimulos edacis
 tristitiae rep̄nentes gauisi s̄t:
 et licet remotissimos et i vl-
 timo climate aquilonaris
 brume abstrusas nationes nō
 sine quodā hoerore sp̄s adie
 possēt: tñ eandē gr̄am dei-
 meitis et p̄ribz s̄i p̄ris m̄i
 infuementibz se commutua
 pia ofidētia p̄sumebat. **Fr**
 vō m̄i ceteros adolestēs qdā
 honeste idolis. et colūbine
 simplicitatis gherardz note:
 cū dū de p̄ncipia ḡnancie
 s̄de ciuitate traierit: q̄ ipa
 nentia alijs dolens cū lac-
 rimis dixit ad virū dei. **Be-**
 atissime p̄r ego misēabil
 iuuentulz relicta domo
 p̄na. p̄retisp̄ om̄ibz que
 tñ i hoc s̄lo desideabilia
 & amabilia eē poterāt: re-
 ligōis amore p̄mitatē tuā
 adh: sp̄ans me tua dulcissia
 p̄ncipia debē frui: doctōis
 tuus et exempl̄ debē iformari:
 tuus inciens & p̄ribz adiuuari:
 subq̄ s̄t huius multitudinis
 vmbraulo. a turbine tēpta-
 tōm. & ab estu iuuciliū
 desidēxiū tutari: qd̄q̄ votis

100
 om̄ibz eropto m̄i s̄ar̄ coepa
 fr̄m nr̄oz i hoc ciuitate q̄este
 cū die expectatē nouissimū.
Et ecce eicis me hodie a facie
 tua: s̄t̄q̄ collegij h̄q̄ consortiū
 p̄do: & t̄sup desiderata michi
 sepultura p̄uaboz. **H**ic p̄orsz
 h̄ic vehement̄ doleo: quia cor
 meū combatū ē i me. **C**opassz
 adolescenti vir b̄tus: afflictā
 merore aīam eiā affatu blando
 multā curauit: et q̄ post aīos
 quāq̄m̄ta futua erāt sp̄u p̄phetico
 p̄uidens: ait ad eū. **V**ade fili
 k̄me quo te sp̄us s̄tus mitte
 dignat̄: et i agro d̄m̄to tamq̄
 strēm̄is opator labora: eḡtibi i
 noīe d̄m̄ pollicet & securū te
 facio: q̄ sicut desideras i clāualle
 moerens: et celestis sponsi glo-
 riosū aduentū vna nobiscū
 p̄stolabeis. **H**anc ergo tam letā
 p̄h̄ p̄ris p̄p̄nsione velut arrā
 sui desidēxi fr̄ ille suscipiens
 gauisq̄ ē valde: sciens utiq̄
 nec falli posse nē falli velle
 hominē quē sapie et iūtat̄is
 sectant̄ eē manifesta signoz
 et p̄digioz declābant iudicia.
Fuit itaq̄ et i domo ad quā
 cū ceteris fr̄ibz iūciāe mittebat̄:
 p̄ons et ceterāz am̄stratōes
 strēm̄ie p̄currens: diuina

largitate gr̄e nomē p̄t̄ et offi-
 cū abbatis sortit̄ ē. Cuius dig-
 nitatis apice licet t̄uit̄ consē-
 deret̄: males t̄ hūili loco saluā
 quā t̄ sublimi p̄ditai: suscep-
 tū tamē religiosissime cōsua-
 rit̄e decorauit. Quia uō p̄t̄
 paucitate clericor̄ vir aliq̄s de
 fra illa cōiuebat̄: dñs fidei
 suo de p̄tibz germanie et aglie
 litteratas et distas p̄sonas
 mittebat̄: p̄ quos disciplina
 monastice religionis t̄ regno illo
 fundata c̄tebat̄ et fructificabat̄
 cōpetent̄ t̄ p̄lis q̄ monachū
 quidē audierāt sed monachū
 antea nō uiderāt. Ip̄e etiā dñs
 abbas celleratio suo abrahā
 noie uio prudenti vniūsa do-
 minus ordinacōne t̄ temporalibz
 et certioribz negotiis cōmissis:
 totū se sp̄italibz studiis man-
 cipauit: at̄q̄ lucrandis iten-
 de t̄ sūto dei uigil et sollicit̄
 tuent̄. frequens eē t̄ labore
 dū alias vacat̄: frequēs etiā
 t̄ lectione. corpale subsidū de
 cōi quere: et p̄ oīa forma
 pietatis et religionis fr̄ibz
 suis se studēs exhibē. Tanta
 quoq̄ mansuetudis et paciē
 gr̄a pollebat̄: ut cū quadā
 uice monacho quidā quē p̄

culpa castigarat: maligno
 sp̄u afflat̄ descendente eū
 p̄ gr̄a dormitōij pugno tā
 ualide percussisset ut dolor nō
 modicus ictū succederet: tante
 p̄sinitatis hominē nō solū
 nō erēt̄ seu gr̄i culpe subicēt̄:
 sed cōtr̄io secessit̄ eū thens
 ueniā corā ip̄o petēt̄: suppli-
 cans ut rancore q̄ adū se
 hēbat̄ p̄t̄ deū dimitteret. Ce-
 terū quicq̄ uirtutis aliquid
 religionis tā t̄ se q̄ t̄ subditis
 deprehendebat̄: nō hoc sue
 distric̄ sed dei gr̄e. meit̄sp̄
 st̄issimū p̄is sui b̄nardi t̄ne-
 bat̄. It̄ uō si forte agendor̄
 causa negotior̄ c̄ta nēctas
 eū de monastio p̄ḡdi pos-
 tulasset: tantū se ac talē t̄
 oī disciplina et cōtinētia se-
 cularibz exhibebat̄: ut tā rex
 quā p̄ncipes fr̄e illis. sicut
 reuēciā hominē dei ipsū
 uenerarent̄ et colerēt̄: et au-
 dito eo multa facerēt̄ et libēt̄
 eū audiebant. Dux aut̄ fr̄e
 illis uir strenuus et potens totū
 se ad reuēciā b̄i uī sub-
 mittebat̄: fastigiūq̄ p̄ncipat̄
 sui celsitudinē sc̄itatis ip̄ius
 adeo hūiliabat̄: ut aliquoties

.iii.

familiariis suis dicit. Quacumque
 hora abbatem gherardum me vi-
 deo ostendo: tanto timore conuul-
 sio: ac si omnia secula et obstacula
 periculis mei pateant oculis eius.
 Ut autem iam senescentem et usque ad
 decrepita etate pervenisset: qua-
 dragessimam in placentia complens
 annis: variis quoque infirmitatibus
 corporis eius quatuordecim: reperit
 fratres rogare quatinus sicut con-
 multo tempore cum eis vixerat ita
 etiam sepulture locum apud ipsos
 fore dignaretur. Quibus vir
 dominum respondit. Ne queso loqua-
 mini ita filii mei. Oportet
 modis omnibus ut in claualle
 moriar: et secundum sponsionem
 deo dilecti patris mei. cum suis
 qui ibi pausant. in pace in idipsum
 dormiam et requiescam. Causan-
 tibus illi et dicentibus. quomodo te
 pro illis reducere poterimus: cum
 pro veterana senectutis incom-
 moda tot et tantis infirmitati-
 bus quassatus et debilitatus sis
 ut vir ad primos timidos
 danos spirante te pervenire non
 posse putemus: cum multa fidu-
 cia respondit. Verbum dei validum
 et forte. vivum et efficax. quod
 per os reverentissimi viri auctoribus

meis infusum penetrantibus cordis
 mei aram bone spei huius qua
 ferax ididit: propositum hoc itine
 successu preestabit: vos tamen quod
 precipio ample curate. Itaque gestio
 inter duos equos composito teo
 collocat: et non sine grandi mira-
 culo a finibus orbis per tanta terra
 spacia. per tot montes et flumina
 pericula claravalle pervenit: ibique
 in infirmitate aliquandiu vaci-
 lans in bona professione spiritum ex-
 alavit. Accepit vero desiderate
 sepulture locum iuxta beate memorie
 domini huberti rubeam: qui eum fami-
 liariter in vita sua dilexerat. Cuius
 decessu cum rex suecie comperisset:
 cum genuitum preestatum esse regnum
 et fratrem suum dignam non fuisse ut in
 ea tanti viri sacra ossa requiescere
 debuisset. *De visione per quam a
 temptatione sua quodam novitius
 clauallis liberatus est. Capitulum*
Quercus quidam rex
 de ordine canonicorum
 regulam arcioris et sacrioris
 vite desiderio claravalle veniens.
 devote susceptus: sed et ipse per
 motum tirocinii sui floribus sua-
 ve olentis consuetudinis ornate solli-
 cito fuit. Cuius proavis vite suavi-
 tate nimis egre dedisset: et

noue quā assūpseāt hūanitatē
 affitas palato cordis nūq̄ saper:
 reperūt de interiorib⁹ ei⁹ uariā
 temptatōnū ebullie tempestates:
 sicut necesse ē homīes altius
 ordinis ad ordinē cōstāntem
 uenientes pl⁹ multo quā stāres
 de seculo uenientes expiri. **Ver-**
sabant autē oculos cordis ymagines
 consuetudinū quas antea diu
 ī usu habueāt: et eas ratiōna-
 biles et honestas fuisse collid⁹
 hostis suadebat: cōstāntes uō
~~obseruatiōes~~ obseruācias quas
 distē cogebat: uelud rusticas
 ⁊ tūm suaves rudi⁹ adhuc
 mens fugiebat ⁊ abhōerebat.
Verū mutante et fluctuante
 ouicula iā iamq̄ ad apostasie
 retrada turpitudine respiciē-
 tem: diuina misericōdia modo
 ab errore reuēte ⁊ ī bono pposito
 cōfirmatōe dignata ē. **Aspiciebat**
 ī visu noctis. ⁊ ecce ī nubib⁹ celi
 dñs maiestatis rex regū ⁊ dñs
 diuāciū ih̄us xp̄us fili⁹ uerēbat:
 tāquā iudicanti⁹ orbe t̄re requi-
 tate ⁊ redditūq̄ uincūq̄ scdm
 opa sua. **Tū** uēō uniuerso gñe
 homīa cū timore et tremore nillo
 ad hanc exāminatōne suspens⁹:
 singuli quiq̄ ordines q̄ s̄t̄ etiā

dei. seorsū et seorsū coaduna-
 bant: solliciti ualde de obs-
 uantijs et certimonijs regule
 ⁊ ordinis sui: ne forte pperam
 quid ab eis gestū seuerissim⁹
 iudex suo illo subtilissim⁹ stru-
 timo deprehendet. **Ut** nā atten-
 derent hoc illi q̄ regulā beati
 augustini p̄fiterent: et singulas
 ei⁹ s̄nās cotidie r̄apulis suis
 legūt: et tū seculant̄ uiuē et
 stāres diu et esse nō uereat:
 uerū etiā glānt: ul' etiā illi
 qui cū regulā b̄ti benedicti
 habitu et specie religiois p̄fi-
 teant: om̄moda seculāi cōfusa-
 tōne sua suantes seculo fidē:
 menti deo p̄ tonsurā nostrūt.
Uidebat iterea p̄fatus noui-
 cius p̄clarū quēdā ordinē ⁊
 magne multitudinis sepatim ab
 alijs cōsistē: ī cui⁹ medio sple-
 didissim⁹ quidā iuuenis ce-
 lesti glā adornat⁹ stabat: et
 quasi dux et patron⁹ diuini
 illi⁹ exercit⁹ eē uidebat. **Cū** p̄-
 sacer ille cōuent⁹ de statōne
 sua se mouēt: ut coram dño
 apparēt: p̄fatus iuuenis cū
 multa alacritate p̄debat:
 uniuerso retui subsequēti se-
 nō mediocrem fiduciam cō-
 sequende misericōdie p̄bens.

.iiii.

paxo ceti ordines est summa
 reuētia uementib9 cedentes:
 et p se triseñtib9 iētuanes:
 p rogatiue felicitatis eor con-
 gratulai quodamō uidebat:
 pē etiā splendor patne gloie
 dñs ihus q cū sit finend9 iēssa-
 bil' maiestatis oīpotencia? cū
 quasi tenerrim9 ligni vnicula
 pietatis 4 misericōis dulcedine.
 susceptū i osculo iuuenē? dīne
 claitatis sue glā ipm cū oīm
 collegio illustiuit. Nouicius at
 cū h' uidebat cepit cū i genti
 amāone querē? quena esset
 illa iustor 9 g'gato: q cū spe-
 ciali p rogatiua p cetis ordib9
 a dño meruit honorari. Dicitū
 p ē ei? quia ipē eēt ordo cyst-
 tiens: iuuenis uō ille splendida
 sstissim9 bñard9 p m9 clacūall'
 abbas. Mor ubi her audiuit:
 quasi de extasi qda i se r'ūsus:
 dicebat mī se. **P**ūquid nō ego
 sui nouici9 i ordine cystiensi:
 i magna illa domo clacūallis:
Ut quid ergo miser otio torpeo
 et nō festino me cōiūgē huic
 p'clatissimo cetiū? quatin9 cū
 eis etne bñitudis p'iceps fia?
Et her dicens: totis uib9 cele-
 rib9 q' g' s'ib9 ad hoc moliri

cepit: sed obstaculo quodā ppe-
 dit9 p'ficē nō ualuit. **N**ā ueluti
 rama quidā arboris coctuos9
 atq' nodos9 p'lexis rēcūtatib9
 pedes 4 tybias ei9 uudiq' sic arta-
 bat: ut h9 sūmoye i'pedimētū
 hoc abrupte mētē? i'casū tū
 laboraēt. **U**nde sibi metipm' uebe-
 ment' idignat9. q' tam frūola
 occasione tanto bono p'ualet:
 dūq' tot9 ad expediendū se
 mouēt euigilat: et uisionem
 suā prudent' adūten9. idigna-
 cōne quā dormiens ~~conter-~~
 rōrepat: uigilās et sobrius in
 laqueos tēptatōis qua n' rētū9
 fueāt uilit' uitor sit. **L**anta nāq'
 seuēitate pristinae suaz osuetu-
 dimū ymagines quas an' delect-
 tabilit' tēmpē et cū eis fornicari
 solebat: a corde suo eliminauit:
 ut eas sibi dñai uleis nō p-
 mittēt. **H**ystriensū uēo i'stituta
 sar' q' h9 sint speculū iusticie:
 factioē tū malignor' spūtuū i
 estimatōe ei9 uiluerat: toto
 mentis desiderio q'plere ē. et i
 eis p' ardua 4 āgustā uia nō
 quasi i' uertū c'rens. coronā
 bñitudis consecutus ē. **Qualit'**
demonēs tuā dā cōiūso nocē
uoluerūt n' ualuerūt. Ca. xxx.

nō

Quoniam quidam unus ex opilio-
 mbus clauallis cum esset vir
 bonus et religiosus: officium sibi com-
 missum cum sollicitudine et ma-
 suetudine timoris dei exercebat.
 Unum uero bonorum firmiter deuotio
 et simplicitate consuetudinis eius
 inuicem exacerbat: aliquid ne-
 quitiae suae contra eum moliri
 conatus est: sed deo auxiliante
 fraudis eius conatus in se collisa
 ad nichilum redacta sunt. Cum enim
 esset aliquando ipse frater ad caulas
 uigilans et custodians uigilias
 noctis super gregem suum: ecce subi-
 to facta est in aere commotio magna
 turbamur. et comminatum intra
 se tempestas ualida uentorum.
 Tonitrua quoque crebra et terri-
 bilis undique crepantia mugiebant:
 sed et fulgura fulgura terri-
 ma celsa stupentia timore et
 horrore maximam mentibus hominum
 ituriebant. **S**ed itaque frat-
 riter: et signo crucis fre-
 quenter se inuicem nomine domini
 trepidus et anxius inuocabat:
 scilicet suffragia suppliciter implora-
 bat. Cum ergo sic staret ad orationem:
 cepit audire strepitum et uociferationem
 quasi exercitus ignis ad
 partes illas cursu rapido uenientes:
 et quanto amplius propinquabant:

tanto clamores clangores ue-
 turbarum audiebant: sed insuper
 diuisi gregis ferarum monstrorum
 rugitus et uoces terribiles esse
 deprehendebant. Cum ergo usque
 ad caulas omnium cum ingenti
 strepitu peruenisset: tunc ipsas
 oues usque ad ossa lamiatum
 et uocatum: frater attentius oratione
 diuina uirtute repulsi sunt. et
 intrae minime potuerunt: sed
 diuisis agnibus hinc inde
 celesit triscentes: nichil eis
 perire nocuerunt. **U**erumptamen
 duo ex eis statura enormes et
 fuligine nigricantes: ad fratrem
 orantem diuiterunt. Cum paulu-
 lum coram eo substitisset: unus
 ex eis locutus est ad alterum dicens.
Hec dyaboli nos ducit: et ipse
 nos huc uenire fecit. An non satis
 dixerat uobis: quia non licet nos
 trahere per bonum. **H**is itaque dominus
 quasi peringero lapsu peruenit
 abierunt: et cum paululum per-
 traxissent: omnes tenebrarum trole
 una cum eis euaniuerunt. **H**anc
 autem uisionem frater ipse qui uidit et
 audiuit: sub testificatione uerita-
 tis innotuit nobis. **C**uius mira-
 culis causa consuetudo: ut fide dominus
 eius non adhibere nefas esse pu-
 taremus. **C**onstat ergo quia

.m.

p bona iustorū contrariē po-
testates trāsire vetant: nisi
forte exigente aliqua causa
diuinitū pmittant. **De frē
au dñs ihus cū glorioſa mīre
ſua apparuit. Caplin xxxi.**

T domo fontis martināthi
romisā quidā degebat rōie
robertū: q̄ illuc a claraualle
trās trāsmissū: religiōis disci-
plīne quā ī claualle didicēat
neq̄q̄ īmemor eāt: sed uirtutis
et deuotiōis exēmpla frībꝯ
eiusdē loci ī oī cōmūſatiōne
ſua dabat. **Intēa** **Intē** ceterā
uio pietatis studia q̄ dño se-
dulo offerebat. hoc p̄cipuū
habebat: q̄ b̄tissimē dei ge-
mitis et uigilis maie seruicō
deuotū īstebat: p̄p̄ialis q̄
pat̄ri ſui b̄nardi memoriā
frequenti et dulci meditatiōe
ruminabat. **Cursu** deniq̄
p̄ntis uite pacto saluatiōis
ſue cōtitudinē. diē quoq̄ mortis
ſue tali p̄noſtica uisione p̄-
uide meruit. **Ad** quātū diē
dormitiōis ſue uidit ī uisione
dñm ihm xp̄m et b̄tissimā
dei genitricē cū s̄cō b̄nardo
abbate ſtantes ī quodā ceto
delicaz: cuiꝯ amem̄tatis

et gl̄e tanta eāt īmensitas:
ut huāna locutiōne explicari nō
ualeat. **Ip̄e** uō fr̄ q̄ her̄ uidebat:
ſtabat ſecusū: ac respectū dñe
~~manēſcens~~ miſericōdis ſupplicē
flagitabat. **Tūc** p̄ſſima mīr
aut ad filiū ſuū. **Dñe** fili: q̄d
factū es de isto paupe tuo:
Et dñs ad eā. **Quid** q̄d tibi
placuit mīr uenenāda. **Rēdit**
illa paup̄m ſuſcepte: et hūilū
conſolate. **Uolo** igit̄: ut eū ī
requiē tuā aſſumas. **Dixit** dñs
ad eā fac ſicut uis. **Rēdit** ei
b̄tissimā uirgo. **Et** q̄n̄ fiet iſtud:
Aut dñs ad illā. **Quāta** die uerāt:
et ſaluet̄. **Transacta** itaq̄ uisione:
fr̄ ille q̄d uideat et audiat retis
īndicauit: et om̄es attonitos et
ad p̄dictū diē ſuſpenſos reddi-
dit. **Et** aut cōtitudō reuelatiōis
p̄bare: **q̄m** ī graueſcente e-
gritudine qua p̄mebat: quāta
die iuxta ſimonē ~~de~~ dñm miḡuit
a corpe: et ī requiē et pacē q̄
exſupat om̄e ſenſū aſſūpt̄e:
qua ei b̄tissimā uirgo dei genitricē
ſuis p̄ſſimis p̄tibꝯ obtinē
dignata ē. **B̄t̄i** igit̄ om̄es qui
q̄fidūt ī ip̄a: eiꝯq̄ ſuicid̄o uī-
gilanti deuotiōne īſtūt: q̄m
īmenſūā bonā et cōfertam

et roagitata et superfluentem
largissima remuneratione remune-
ratur reddet in simi ege. **Heterum**
fratres eiusdem cenobii. de tam felici
assumptione hominis dei multum edifi-
cati: clareuallens quoque discipli-
ne quam in eo viderat emulatores
effecti: venerandum sancti theotoron
domini nostre tanto alacrius itende-
bant: quanto sibi perire non posse
sciebant: quicquid eius famulatum
pendere potuisset. **De monacho cui**
dictum est dimissa sunt et peccata

Pater athletas christi **tua illa. xxxii**
qui spirituali palestra in stadio clae-
uallis exercebant: erat strenuus
quidam agonizeta enarranda non
nobilis quondam in seculo miles:
quam relicta mundiali pompa.
vanam militiam fructuosa militia
commutavit. Militibus namque templi
sociatus: et apud ipsos fideliter iuvenis:
militum templi magister effectus est. In
quo officio industria animi vires
que corporis quas a domino accepit: non
in ciues sed in hostes iubeat didicit:
et de strenuitate sua non plausit
sibi sed premissum celi sperare cautus
fuit. Quia vero eadem militia
maie oculum nesciens. tota erat
in laboriosis negotiis marthe

que sine pulvere delictorum vix aut
tunc pagis pariter: ut in sacris
adhuc militie sacramenta intraret:
claualli se contulit: ubi sicut
antea prece militiam secula nobili-
tatur: sic nunc seculam secula supra-
uit. **Leuit** namque robur corporis non
exere. sed frangere ieiuniis vigi-
liis et laboribus multis: propeque
voluntatis mortificationem itende:
voluntate paupertatis quam sola christi-
ane religionis religio vera mi-
licia est: amatores se probant.
Bedula orabat in apertione pro
peccatis erratibus suis: christi domini
misericordiam cotidiana lamentis
enunciis implorans. **Cum** quippe illa di-
cuis artitaret: factus secundum propheta-
tam vir videns paupertatem in
vagina indignationis domini: volens ipsum
pius dominus lactucis agrisibus
id est amaritudinem penitentiae eius.
azunos panes id est gratiam con-
solationis adiungere. sine quibus
~~agnus~~ agnus etne mandandi non
potest: tunc modo indulgentie largi-
tatem merenti ac affligenti
se progere dignatus est. **Cum** enim
esset aliqui positus in oratione penitentis
functus domini in confessione et obseruacione
per peccata suis: raptus est subito
excessit mentis: viditque dominum

.iii.

ihū ep̄m. mansuetissima voce
dicente sibi. Dimissa sūt t̄ p̄m̄
tua. **H**orq̄ ab extasi dimissus
ē: et t̄se reusq̄ consolatus ē vehe-
menter: et gr̄as agens deo. didi-
cit de re sed seruire deo ī timore
et erulmē ei cū timore: sicq̄ ī
optima cōsuetudine cōseruētes:
plenaq̄ d̄ic̄ appositus ē ad p̄s
suos: labois sui p̄m̄ iustā
etia a d̄no p̄ceptis. **H**ic at̄ v̄
venēabil' memorabile miraculū
qd̄ n̄p̄ accideat retulit nob̄:
qd̄ a quibusdā honestissimis
fr̄ibz et cōsulatoibz suis audi-
erat: qd̄ ip̄s p̄ntibz et rem-
terius explorantibz accideat

Frat̄ t̄ p̄tibz germanie
miles quidā strenuus et gr̄ie
nobil': q̄ t̄pe uite p̄ntis expli-
cito sp̄m̄ emisit. **C**ūq̄ diu mor-
tuus iacisset: et iā t̄p̄t̄ huma-
nōis t̄stret: aīa redante. repen-
te homo rediuius apparuit:
et velamine reuoluto aperuit
oclos: atq̄ ī stratu funereo
resedit. **S**tupentibz cūctis q̄
aderant planctus et lamenta
merentū ilico sopuit: et a
mortuo suscitato. causa tante
nouitatis exquiri. **I**lle uō
p̄ntē vxore atq̄ ḡmano qui

ei succedē hēbat ī p̄m̄oio: ita
exorsus ē fari ad illos. **C**ū ī morte
īquit oclos claudere: ductus sū
p̄tinus ad t̄bunal iudicis exami-
anda. **I**biq̄ appensus ī lancea eq̄-
tatis: et iuentus sū m̄m̄q̄ habēs:
q̄ oporteat ad salute. **C**ūq̄ iā
dāpnatōis s̄m̄a merito fuisset p̄-
ferenda: m̄tredentibz q̄ ibidē
āderant st̄is. p̄missus sū redire ad
vos: et ex duobz qui m̄ p̄ncipa-
lit̄ obsūt remediū v̄re pietatis
expetē: videlicet obligatōe maxi-
ma debitor: et illegitimo fedē
m̄p̄ciat. **T**ūc cōmissus ad mulierē:
nostri aut̄ mei dilecta cōiū. qd̄
affinitatis linea iūcti illicito
matrimonio cōiūcti sumus. **H**inc
est qd̄ etiā mortis etne rei ambo
tenem. **V**nū t̄m̄modo sup̄ esse
remediū: agnosce. **S**i relucta
seculi pompa. xp̄i cōm̄bio mo-
nasticā p̄fessione te cōiūctis:
michi venia et tibi gl̄am̄ ip̄et̄bis.
Nō illa ḡtant̄ accipiens: sese ī
continenti factua esse firmavit.
Demde cōuocatis sigulis debitor-
ibz suis ḡmano suo p̄cepit: ut ad
ea q̄ iuste expostularent: singulis
satisfacēt. **I**nt̄ ceteros uō iudeus
quidā accessit: et trecentos debiti
solidos exigens ab eo. **Q**ue seueo

vultu et reuerberans orlio ituens:
 cunctis qui aderant mirantibus dicit
 ad eum. Tu neque in celo neque in terra neque
 in omni creatura dei: aliquid habes iuris.
 Tamen ne videamur te ante tempus iu-
 dicium: tunc precepit ut per omnia respo-
 deret ei sicut et ceteris. **Quia ergo**
hec et filia dixisset: reclinato istius
capite: emisit spiritum. De religioso
quodam confesso clauallis nomine
laurentio Kaplin xxviii.

Quodam claraualle comitis
 quidam religiosus nomine
 laurentius: cuius etiam superius du-
 de venerabili viro domino gherardo
 de farfaliis aliqua mandare-
 mus mentione fecimus. **Frat** go-
 vir ille spiritualis et deuotus omni
 confessione sua: omnium atque com-
 punctionum mirabili pertinacia iugiter
 insistens: ita ut per plurimos annos
 cum sancto confessor barnardi et mala-
 chie corpora in septuaginta die nocturnis
 seruaret: vix unquam aliqua hora
 posset ibidem aliter iueneri: nisi
 semper omnino incubens. et diutinis
 fletibus pauimentum rigans. **Hic**
 autem piuitans et deuotionis resolu-
 dine non sine multo labore per gratiam
 dei conquiescit: quoniam in primordio
 confessionis sue multis temptacionibus
 suis verabatur: et contra malignorum
 spirituum venenatas suggestiones

diutino etamine exercebatur.
Propterea vero quadam die finitibus
 matutinis in quodam domicilio
 solo esset: ecce immundus spiritus
 malignus et planges: dissi-
 gnyronago contra eum rotabatur.
Ipse vero fronti sue signaculo
 crucis imposito: quidnam esset
 interrogauit. **De** respellit autem
 malignator ut vidi adhuc
 et teneri menti grauore mentis
 recutit: respondit. **Ego** sum ille:
 qui temptauit et flagellauit iob.
Quod audies fratrem quoniam adhuc
 nouus in confessione sancta erat:
 timuit vehementer: et fugit
 a facie maligni spiritus et eum
 ulterius non vidit. **Post** transitum
 autem beati barnardi contigit ut
 isdem frater a domino philippo ve-
 nerabili quondam preore clauallis
 ad regem sicilie rogerum mittetur:
 pro negotio eiusdem ecclesie. **Qui**
 cum roma fuisset ingressus compro-
 quod idem rex inprimis mor-
 tuus fuisset: constitutus est anno:
 et quod in tali articulo facere debet
 processum ignorabat. **Et** recordatus
 sancti patris sui barnardi sub quo per
 diuisis negotiis frequenter
 missus apparere iubat et respondit
 cum gemitu et lacrimis comitis
 ad orationem eiusdem sancti dei iuora-

.m.

bar dicens. **P**er me per me crucis
 isrl' et auriga eius: ut quod dere-
 liquisti nos? **H**eu me per quod
 dicitur ul' quid faciam ego paup-
 culus et misellus: ego omni con-
 silio et auxilio destitutus. **T**e
 vivente et te iubente securus
 predebatur ad fratres et ad nationes
 diversas: et ubique recipiebar
 ob gratiam et reverentiam tuam: mi-
 mirum deferens salutaciones et
 litteras tuas: quas reges et principes
 cum ceteris omnibus tamquam relictis be-
 nedictionem suscipiebant: et
 eulogios tuos nobiliores quique
 se nobilitatem gaudebant. **N**unc
 autem te defuncto. defuncta est tecum
 pietas et gratia mea: nec erit iam qui
 pegno et ipsis manum porrigat
 adiutorum. **E**t ecce mortuus est
 rex qui te sincere diligebat affectu:
 et surrexit pro eo filius eius: puer
 qui te forsitan ignorat. **Q**uem
 adhuc tam longe remotum si
 adire volueris et repulsum ab
 eo pati contigerit: inconsolabiliter
 in erit dolor pro tanto labore
 et longissimi itineris defatiga-
 tione istius redire negotio: qui
 te vivente hominis omnibus cumula-
 tis in claravalle tua redire sole-
 bam. **S**i vero contumeliam et usum

negotium in temptatum reliquero:
 torporis et insipie argui potest
Porrige proce auxilium: pro bene con-
 silium edigenti: et ne despicias
 gemitum suum miserandi. **C**um de
 itaque nocte apparuit ei isdem
 beatissimus pater: et magnifice conso-
 lato est eum dicens. **Q**uid est visum
 est frater: ita de dei misericordia et mea
 intuitu diffidere. **N**umquam enim ul-
 ubi sensit tibi defuisse am-
 culum meum in necessitatibus tuis? **A**n
 forte impotentior me modo au-
 tumas quam iam introductus sit in
 potentias domini? quam olim fuerim
 dominus in carne viri? **V**ade ergo se-
 curus: quia postea curta evenient:
 et in hoc scies quod ego te miserum.
Hec et alia plura sancto loquente:
 frater ille pro nimio pietatis ardore
 totus in anima liquebat: et corde
 eius inmensa perituriente leticia: foris
 quoque devotio lacrima erumperebat.
Cumque evigilasset madentibus oculis
 atque maxillis: etiam pulvillum in quo
 caput eius reclinarat: eodem lacrimarum
 profluvio undique perfusus esse agnovit.
Dummo igitur mane iter arripens
 cum de urbe fuisset egressus: reperit
 cuneum istius. meritum gratia
 scilicet advenit. **Q**ui agnoscens

est eē de claualle: mox cū i suo
 conductu atq̄ cōductu ḡtanti aīo
 receperūt: et queq̄ necessaria coti
 die gratis nūstrabat. Tandē i ḡssa
 ad regē staliē: iueit grām mag
 nā totlis ei9. Et nō solū de ne
 gonio p̄ quo fueat ad p̄em desti
 nato prosperū euentū obtinuit:
 ueterā rex aptis thesauris suis
 ad edificatiōē noue basilicē clae
 uallis: p̄ eiusdē p̄is sui aīa.
 nō modicā auri sumā p̄ eūdē
 frēm magna cū deuotiōe t̄nsu
 sit. Hei9 itaq̄ romā p̄duct9 fr̄:
 tlem nichilomin9 grām ibidē
 repperit: ut de ~~de~~ denari9 cardina
 lū ali9q̄ roman9 plūmā
 acciperet b̄ndictōes: ita ut etiā lar
 gentib9 eis. ex uibe usq̄ ad decē
 bubulos edurēt: quos nō sine
 īgenti om̄i stupore deo se p̄tege
 te sc̄p̄ p̄is sui merit9 p̄ocina
 tib9: claraualle usq̄ p̄duxit. ~~Es~~
 em̄ sans mirai sufficit: quod
 hō debil' ac ueteran9 cū duob9
 tm̄ puerulis. tante enormitatis
 & ferocitatis aīancia. q̄ etiā boues
 multa corpulentia & fortitudine
 supant p̄ tot loc9 distīna. per
 tanta latronū p̄domi9 molim̄na
 tā longo itinē salua & incolumi
 tinae potuisset? p̄sertim cū gen9

illud ataluū cū alpes ut assert
 i tota occidente h̄attēna uisū
 nō fueit: ~~By~~ em̄ uel una die
 malignantiū occurr9 ac uio
 lencias potēat dectinae: que t̄i
 oīa deo fidele famulū suū p̄
 orōnes sc̄i b̄nardi tutante per
 t̄nsiuit. Idem̄ p̄ms. factū ē aut
 ut t̄nsē cogēt p̄ q̄ddā mūcipi
 ū cui9 p̄cipatū latronū
 p̄ncipes obtinebāt: quoz ma
 n9 nulla n̄m̄inis euadē po
 terat: nisi q̄ forte uibo p̄uale
 bat. mane uō iā rutilante auro
 ra cū de aliquo p̄to i quo cū aīa
 lib9 p̄noctāet eḡdēt: rogabat
 attentius d̄m̄i deū. sc̄nq̄ b̄nar
 dū: ut ab īm̄enti p̄iculo eruet:
 Et ecce apparuerūt ei p̄cul q̄si
 duo uī obuiā ei uenientes: et
 singulos cōs t̄m̄ib9 accensos
 ferentes. Qui paulatim app̄m
 quātes cū iā pene ad ip̄m p̄ue
 trissent: subito ab orlis ei9 eua
 truerūt: multāq̄ fiducia euadē
 di dei famulo cōtulerūt. In ḡssa
 itaq̄ illū dyaboli m̄idū: ilico
 sistit: atq̄ ad p̄dā diripeda
 undiq̄ acturū: ~~Rutu~~ ues dei
 supuenētes eadē hora quidā
 honesti uī: cū cū claualle se
 eē cōgnouisset. de m̄ib9 irru
 entū liberarūt: et cū suis.

semperque bonis fructuatur. **.iii.**

omnibus abie fecerunt. Tandem vero
puerum ad claravalle nuntian-
tibus unius noui generis bestias
tulit: que multiplicatis fetibus
rotundis propagant: atque ex eo loco
per multas iam puercias dilatant.

Ipse vero se ad spiritualia reuersa
studia sacre discipline quam suis
tradidit benedixit: semles hu-
meros in tota alacritate suppo-
suit: pia confidentia presumens
eius se metis et precibus ab eternis
malis eruentum: quod ipsum de
punitis itineris tam multiplicibus
periculis misericorditer absolutum
ad claravalle suam saluum perdu-
cere dignatus est. **Narratio cuiusdam
spiritualis monachi de clara-
ualle. Capitulum xxxiii.**

Quidam religiosus et
spiritualis monachus de col-
legio clauallig: in partibus
dane in una de domibus clauall
diutius habitabat. habitauit hic
igitur quadam vice rediens ad
claravalle: fratribus causa edifica-
tionis retulit iocundum quoddam
et omnium acceptatione dignum narra-
tulit: quod in primo sarome nouit
accidisse asseuerabat. Fratres in
eisdem partibus quoddam cystrien-
sis ordinis renobuit: in quo quodam

magne religionis et ammirande
humilitatis monachus in simplicitate
cordis sui christo domino deuote serue-
bat. Qui cum in omni sacro ordine ob-
seruancia fuens esset atque deuotus
seipsum in omnibus despiciens et humili-
ans maxime cum silentio et quieti
operam dabat: omnem operam
atque letitiam continue uacans: ita
ut semper ad orandum suum legendum
ubiuisque poterat inuicibili dulcedine
fructum in deuotionis magis
quam eruditionis in lectione requirens:
ita se delectabat: sicut in omnibus
diuitiis. Appropinquante autem hora
migrationis eius de hoc mundo cum
grauiter egrotaret et oleo infirmorum
iam inunctus esset: rogauit ut corpus
in puri lauaretur: et vestimentis
quibus sepeliendus esset indueretur. Fratribus
vero causantibus nouitate et hoc
facere differentibus: cum in petitione sua
persisteret: ob reuerentiam status sui
quod volebat obtinuit. Quo factum:
constantibus autem. Relictum unum
quisque ad officia sua quae modo
motus non sunt sed die sequenti
per refectioem seruitorum vomit
me dominus. Factis itaque fratribus ad
hanc prophetiam hominis dei suspensis:
illuxit dies altera: et eadem qua

p̄dicit hōca somnū tabule vniū
 sos ad cōmēdatōis officū migrā
 tūo ~~psolē~~ psoluendū oculus
 sicutauit. Ad cū tanto deuocō
 facerēt quāto moriente terna
 vita morē glāudiū fore cōtius
 sperabat: ipse s̄c̄ iā vltimū
 cōhens sp̄m subito dīna grā
 illuātā ē: et exhyleata facie
 cōstantibz dixit. **En modo**
 iḡdit̄ ad nos ille dīctus dñs:
 b̄s iohēs euāgelistā. Et cū pau
 lulu reticūisset: itē dixit **Ecce**
 nūc venit b̄cā dei genit̄ et ūgo
 maia. Et p̄q̄ modicū m̄uallū
 ampliori repente grā illustiq̄:
 clara voce subiūit. **Eya fr̄es:**
 ecce iā venit dñs ih̄us xp̄us:
 et cū eo s̄c̄c̄ ageloz aliozq̄ s̄c̄c̄
 frequētia. Et cū hoc dixisset: con
 festim ī iubilū et exultatōne cor
 dis s̄c̄ dulcedine illz que t̄ueba
 raptz cantūe cepit et iponē an
 tiphonā illā dīctēs. **Subuenite**
 s̄c̄c̄ dei: occ̄rite angeli dñi: atq̄
 ita cantando aiām reddidit. **Vi**
 dentes aut̄ fr̄es hominē ī morte
 exultantē et cantando morientē:
 eandē antiphonā q̄ de ore ip̄ius
 festinato rapuerūt: et cū multo
 pietatis affectu. eleuata t̄ extelsū
 voce p̄cantauerūt. **Hec itaq̄**

p̄dictz senoz fr̄ibz clāuallis si
 delit̄ inotuit: eozq̄ aīos ad cō
 temptū mūdi depectūq̄ sui
 et amore dei vehemēt̄ accē
 dit: quoz vtnā p̄mitatores
 efficiant̄ om̄es qui h̄c legerūt
 ul̄ audierūt: scientes cōtissime
 qm̄ quāto quis ī hoc t̄mūdo
 depectioz silēt̄ quietis et hūi
 latis appetēs fuerit: tanto ī s̄c̄o
 apud deū glōsiaz et sublimioz
 appaēbit. **De clāis luminibz**
clāuallis. Capitū xxxv.

Hattēq̄ itaq̄ de clāis
 lūibz clāuallis nerno
 et de clāissimo sole q̄ de eadē
 cōspicua valle cōsurgēs vniū
 sas mūdi p̄tes clāitatis sue ra
 dīs illustrauit: nos differūse
 sufficiat: cū t̄n̄ paucos admodū
 flores de sp̄ciosissimo flōidissi
 mozq̄ p̄to vernantis eiusdē b̄cē
 vallis. ad accendendū ī nobis de
 uocōis sacre feruorē decerpseri
 mḡ: quātū rutilantis eoz pul
 chritudis venustate illecti sua
 ue oleuciaz ~~reita~~ recreati:
 m̄sidi cū oī vāitate et volupta
 te sua sp̄nē atq̄ ad et̄ne clāitatis
 patā anhelāe ī lib̄o v̄e theologie
 ī quo s̄c̄pte sūt lamētatoēs car
 men et ve: tota mentis vigi
 lancia distatmḡ. **Ad q̄ ad h̄**

tā pdoneq? Propterea qd aliud
 restat nobis? nisi comedē pa-
 ne dolois Tamaitudis rōpūti-
 oms: ut sint nobis lacme nrē
 panes die ac nocte? ut totis me-
 dullis cordis suspiremus ad eos
 de q̄b9 locuti sum9: si forte ce-
 lestes cōinue mīa moti? ad ora
 latitū sub mensa ratulorū ul'
 erigua aliqua sublimiū illarū
 deliciarū fragmenta demittat?
 p̄ que ne i via p̄ine deficiamus.
 sustentem? Ceterū sicut i p̄d̄is
 p̄tib9 cōgnouim9 quā libealis
 sit mīa dei i s̄tos ei9: q̄p̄ pius
 reppens i electos illi9 q̄ man-
 data vite absq̄ dissimulacōne
 custodiūt: sic i subsequentib9
 exemplis demonstrabim9. quā-
 ta benignitate quā ignoscat
 peccantib9. seu quāta districtio-
 ne delinquentes iudicū feriat?
 quatin9 sic misericordiam cōplectem̄
 ad om̄e op9 bonū pati: et tū
 si forte negligētiores nos i via
 mandatorū dei dephendēim9?
 maledictionē q̄ op9 dei negli-
 gent̄ exsequentib9 itentat?
 pauida semp̄ mente pensem9
Explicit distinctio quarta.
Incipit distinctio quinta.
Ammonitio dōm gherardi abbis
de nō iurando. Caplm̄ p̄mū.

Bate memorie dñs
 gherard9 quonda
 claenall' abbas cui9
 sup̄ p̄iosa t̄oppnū
 dñi morte desēpsim9: solebat
 aliquoties fr̄es suos a q̄suetudīe
 iurandi cōpescē: et ut efficacius
 psuadē posset. rem quanda
 fribilē q̄ cūda iuratori tū r̄ecōs
 accideat exempli causa narrāe
 curauit. Dicebat eandē rem p̄
 venēabile virū cadorn ep̄m sibi
 inotuisse: cui9 etiā capellani9
 vir valde honest9 se p̄sentē m̄-
 fuisse affirmabat. Erat igit̄ m
 p̄tib9 illis hō quidā carnalis.
 q̄ dū aleis aliq̄ ludēt: et
 tesseris sibi male cadentib9
 pdēt: quicqd̄ de mēte i burā
 veniebat ore furibūdo iuiabat.
 Itaq̄ iā pene oīa amississet:
 alius qdā nephand9 aleator
 accessit: et tūmida illū idignatōe
 amouens ait. Sede iers cede: ego
 ludā p̄ te: tu em̄ nestis ludē
 neq̄ iurāe. Itaq̄ et ip̄e ut erat
 filius p̄ditōis silit̄ pdēt: dyabo-
 lico furore i flāmato: cepit oīa
 dñi nr̄i ihu xp̄i tā intiora quā
 extiora q̄ p̄ ordmē mēbra per-
 iurāe: nichil oīno iuracū